PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

Leto V - Štev. 187 (1277) Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. post. I. gr. TRST nedelja 7. avgusta 1949 Cena 20 lir - 2.50 din

Pred II. kongresom Komunistične partije za Tržaško ozemlje

Branko Babič

Za 17. - 18. septembra je sklican II. kongres Komunistične partije za Tržaško ozemlje. Ni dvoma, da bo ta kongres, glede na položaj, v katerem se bo vršil, imel na dnevnem redu izredno važna vprašanja, katera bo moral pravilno osvetliti v luči marksistično-leninistične analize in na osnovi te analize dati jasne perspektive tržaškemu proletariatu in vsemu delovnemu ljudstvu Tržaškega ozemlja v nadaljnji borbi proti reakcij in imperializmu.

Podati bo moral obračun dela in borbe naše Partije za dobo dveh let, t. j. od ustanovnega kongresa Komunistične partije za Tržaško ozemlje, ki se ujema z ustanovitvijo Tržaškega ozemlja v njegovih teritorialnih mejah. Dejstvo je, da do danes še ni prišlo do izvršitve

Nel nostro numero di martedì p. v. pubblicheremo il presente articolo in lingua italiana.

vseh določil, ki jih je sprejela mirovna pogodba z Italijo v zvezi s Tržaškem ozemljem. Nasprotno! Anglo-ameriški imperialisti so vse napravili, da ni prišlo do imenovanja guvernerja, do izvedbe Statuta, ampak so šli na linijo revizije mirovne pogodbe in podprli zahteve italijanske imperialistične buržoazije po priključitvi Tržaškega ozemlja k De Gasperijevi Italiji in to predvsem iz strahu pred močnimi demokratičnimi silami Tržaškega ozemlja. S celo vrsto ekonomskih pa tudi političnih sporazumov z italijansko vlado je anglo-ameriška vojna uprava dejansko pretvorila Trst in področje Tržaškega ozemlja v navadno italijansko pokrajino v nasprotju z vsemi določili mirovne pogodbe. Na samem področju A Tržaškega ozemlja pa je anglo-ameriška vojna uprava ponovno restavrirala stari buržoazno-reakcionarni aparat oblasti, ki je bil z narodno-osvobodilno vojno od strani delovnega ljudstva razbit in uničen. Obenem pa je likvidirala vse revolucionarno - demokratične pridobitve protifašistične vojne. Pokazati bo treba torej linijo naše Partije v odnosu do te politike imperialistov in italijanske reakcije, pokazati njene razredne osnove tudi v odnosu do interesov mednarodnega delavskega gibanja in to tudi radi tega, ker se hoče danes z nasprotne strani dokazovati, kako je bila linija naše Partije, podana na ustanovnem kongresu, nepravilna.

II. kongres naše Partije bo moral, nekaj več kot do sedaj, spregovoriti o jugoslovanskem področju Tržaškega ozemlja. Nujno bo potrebno prikazati, kako se tu gradi in krepi ljudska oblast na osnovi revolucionarno-demokratičnih pridobitev protifašistične vojne ob popolni podpori vojne uprave Jugoslovanske armade, ki je predstavnica ljudsko-demokratične in socialistične revolucije. Podati bo treba politično-ideološko analizo oblasti in politične strukture cone B ter pokazati na njene razredne osnove. To je potrebno v zvezi s primerjavo dveh področij Tržaškega ozemlja odnosno dveh političnih linij naše Partije znotraj Tržaškega ozemlja, ki nam jih nujno nalaga specifičnost ustvarjene situacije po dveh razredno bistveno nasprotujočih si vojnih uprav. To je potrebno tudi radi tega, da pokažemo na kontrarevolucionarni in protidemokratični značaj sovražne kampanje proti coni B od strani reakcije, kateri so se pridružili, po jevi socialpatrioti.

Posebno poglavje, ki ga bo moral II. kongres obdelati je poglavje resolucije Informbiroja. Potrebno je podati podrobno analizo nastale situacije po objavi resolucije Informbiroja in naše stališče v odnosu do te resolucije. V luči takšne analize je potrebno ugotoviti in jasno pokazati na protirazredni in kontrarevolucionarni značaj te resolucije, kar je razvidno na konkretnih in brezštevilnih primerih ravno pri nas kot — morda, v takšni meri do danes — še nikjer drugje, bodisi v odnosu do splošne razredne borbe delavskega gibanja, kakor tudi do posameznih njegovih sektorjev: partija, množične organizacije, sindikati itd. To je nujno ne samo radi nas, radi določanja naše pravilne partijske linije, ampak tudi iz širšega mednarodnega vidika kot naš prispevek v borbi proti revizionizmu in odstopanju od vseh načel marksizma-leninizma, ki ga v mednarodno delavsko gibanje vnaša linija Informbiroja in ki je že tolike škode prinesla celotnemu delavskemu in revolucionarnemu gibanju v svetu. Tržaški primer je najbolj izrazit in poučen ter ne more ostati neizkoriščen v borbi za končno in neizbežno zmago in dosledno izvajanje načel marksizma-leninizma v delavskem gibanju.

Na osnovi takšne bilance dela in borbe naše Partije od ustanovnega kongresa do danes, na osnovi nakazane analize vseh bistvenih vprašanj našega političnega življenja, mora II. kongres izdelati jasno in pravilno partijsko linijo v odnosu do vseh vprašanj, predvsem pa do politične linije Informbiroja, ker brez jasnega poznavanja vsega revizionizma in v bistvu kontrarevolucionarnega značaja te linije, ni mogoče imeti pravilnega razrednega odnosa do vseh vprašanj politične borbe delavskega in demokratičnega gibanja sploh. Politična linija Informbiroja predstavlja dejansko danes največjo nevarnost za razredno - delavsko in revolucionarno gibanje v svetu; zato je potrebno to nevarnost dobro spoznati in se odločno proti njej boriti.

Iste dni se vrši še en kongres pod imenom komunistične partije, t. j. kongres Vidalijeve social-patriotske partije. Ta kongres predstavlja vse prej kot komunistično partijo. On predstavlja dejansko kongres likvidatorjev, ljudi, ki so že davno pretrgali vsako vez s komunizmom, ki so komunistično ime nesramno ukradli, da bi lahko svoj social-patriotizem, svoj dejanski buržoazni nacionalizem prikazovali tržaškemu proletariatu kot najčistejši komunizem, svoje skvadristično - teroristične in trockistične metode pa kot revolucionarnost svojega «komunizma». Kakšen bo ta kongres, ki nosi lažno ime komunistične partije in kaj bo obravnaval, nam so že povedali Vidali in Destradi v svojih referatih na zadnjem zasedanju njihovega centralnega komiteja. Večje profanacije komunizma kot ga predstavljajo ti referati, si ni mogoče zamisliti. Ti ljudje so res padli na glavo, če mislijo, da nam bodo uspeli takšno malomeščansko žlobudranje servirati za komunizem, odnosno marksizem-leninizem. (O tem bomo sicer nekaj več spregovorili na II. kongresu). Sicer je pa dobro, da se bosta istočasno vršila oba kongresa, da bo tako naše članstvo in tudi tisti komunisti, ki v dobri veri in v strahu pred najvišjo avtoriteto (po njihovem gledanju seveda), kakor tudi ves tržaški proletariat, lahko imeli pred seboj material o zasedanju obeh kongresov in tako primerjali njegovo vsebino.

V dobi predkongresne kampanje pa naj naše članstvo — obeh con — pojača v prvi vrsti politično - ideološki študij in spoznavanja teorije marksizma-leninizma, naj se seznanja čim bolj z vprašanjem Informbiroja, pri čemer pa naj uporablja vedno in povsod marksistično znanost v odkrivanju vseh odklonov in revizionizma vse do odkritih kontrarevolucionarnih dejanj informbirojevske politike. Uči naj se na konkretnih primerih informbirojevske linije na tržaških tleh. Okrepi naj med množicami razkrinkavanje Vidalijevih social-patriotov in njihove izdajalske in prevarantske robote. Pomaga naj tržaškemu proletariatu in vsemu delovnemu ljudstvu Tržaškega ozemlja, da spozna vso pogubnost informbirojevske politike. V predkongresni dobi naj se povede široka kampanja za sprejemanje novih partijskih članov. Pripravimo se dostojno na II. kongres komunistične partije, ki naj pokaže vsemu delovnemu ljudstvu našega ozemlja pravilno pot uspešne borbe za njegove pravice obenem pa naj bo prispevek v borbi za obrambo marksizma-leninizma proti vsem poskusom informbirojevskega revizionizma.

BABIČ BRANKO

Madžari v Jugoslaviji protestirajo proti klevetam

NOVI SAD, 6. — Člani madžarske narodne manjšine v Jugoslaviji, ki bivajo v stari Mokadiziji v avtonomni pokrajini Vojvodini, so priredili protestno zborovanje proti kampanji, ki jo vodijo proti Jugoslaviji države ljudske demokracije. V resoluciji poudarjajo, da uspehi graditve socializma v Jugoslaviji daleč presegajo uspehe na Madžarskem ali v drugih državah ljudske demokracije.

JUGOSLOVANSKA NOTA SOVJETSKI VLADI

Predstavniki SZ so že leta 1946 vztrajali na zmanjšanju zahtev FLRJ do Avstrije

Jugoslovanska vlada vztraja pri zahtevah, sporočenih vladam SZ, ZDA, Velike Britanije in Francije, naj svet zunanjih ministrov ponovno preuči zahteve FLRJ do Avstrije in sprejme pravične sklepe s sodelovanjem predstavnika FLRJ

BEOGRAD, 6. (Tanjug) — Vlada jugoslovanske republike je poslala 3. avgusta noto sovjetski vladi, s katero pobija trditve, ki jih vsebuje nota sovjetskega poslaništva od 9. julija in trdi, da je sovjetska vlada zaščitila interese slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji in dosegla nekaj v korist Jugoslavije. Nasprotno, ugotavlja jugoslovanska nota, je točno, da je sovjetska vlada, s tem da je popolnoma opustila obrambo pravičnih zahtev malega zasužnjenega naroda in reparacij, ki se imajo plačati socialistični državi, žrtvi napada in zvesti zaveznici ZSSR ter protinacistične koalicije med vojno, sklenila z zahodnimi državami sporazum-diktat, ki je sličen imperialističnemu senžermanskemu diktatu, ter upoštevala samo svoje ozke interese.

Zavračajoč obtožbe v sovjetski noti, češ da se je Jugoslavija že leta 1947 za hrbtom sovjetske vlade sporazumela z britansko vlado glede svojih ozemeljskih in gospodarskih zahtev do Avstrije, pravi jugoslovanska nota:

«Sovjetska vlada kljub temu dobro ve, da ni bilo nikoli tajnih pogajanj za hrbtom Sovjetske zveze med jugoslovansko in britansko vlado ali z vladami zahodnih držav glede mirovne pogodbe z Avstrijo. Hkrati sovjetska vlada ve, da so sovjetski predstavniki gospodje Molotov, Višinski, Gušov, Novikov in Zarubin od začetka leta 1946 vztrajali za zmanjšanje zakonitih ozemeljskih zahtev in jugoslovanskih reparacij do Avstrije,

S svoje strani je jugoslovanska vlada dala dokaz svoje volje, da pride do sporazumne rešitve, da se ohrani mir. Sovjetski predstavniki, pravi nato nota, so svetovali jugoslovanski vladi, naj sama skuša doseči sporazum o tem vprašanju z zahodnimi državami, kar sovjetska vlada tudi dobro ve. Zato je bila sovjetska vlada poprej in tudi posneje obveščena o vseh predlogih, ki jih je stavila jugoslovanska vlada, ter o razgovorih. Že 20. aprila 1947 je bila sovjetska vlada obveščena s pismom, poslanim g. Višinskemu o predlogih, ki jih je jugoslovanska vlada postavila 14. junija 1947 britanskemu ministru Noelu Bakerju, ter o razgovorih, ki so se tiste dni vodili v Moskvi med jugoslovansko delegacijo in odgovornimi predstavniki ZSSR. Sovjetska vlada, pravi jugoslovanska nota, ni skušala obrazložiti, po kakšni logiki so sovjetski predstavniki še nadalje podpirali vse jugoslovanske zahteve do Avstrije do pariških sklepov, in to dve celi leti po zatrjevanih tajnih pogajanjih jugoslovanske vlade z zahodnimi državami, in tudi ne, čemu se je sovjetska vlada še nadalje sporazumevala z jugoslovansko vlado glede intervencij jugoslovanskih predstavnikov in obsežnosti jugoslovanskih zahtev.»

Glede poizkusov sovjetske vlade, da opraviči svojo udeležbo pri krivičnem pariškem diktatu z zatrjevanim naporom, ki naj zajamči zaščito slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji, pravi jugoslovanska nota: Vlada FLRJ z globokim nezadovoljstvom ugotavlja, da je jamstvo za zaščito pravic manjšin, sklenjeno v Parizu s pristankom sovjetskega predstavnika, prav isto, za katero so tri leta hotele zahodne države doseči, da bi ga Jugoslavija sprejela namesto prave svobode in pravih narodnostnih pravic koroških Slovencev in Hrvatov v Avstriji in po vzorcu «zaščite manjšin», ki jo določa imperialistična senžermenska pogodba po prvi svetovni vojni. To zatrjevano jamstvo pravic manjšin je samo nadaljevanje prisilne germanizacije slovenske in hrvaške narodne manjšine v Avstriji.

Glede trditev sovjetske note, da je svet zunanjih ministrov v Parizu sklenil izročiti Jugoslaviji avstrijsko imovino, ki je na jugoslovanskem ozemlju, in to, kakor so dejali, edino zahvaljujoč se naporom Sovjetske zveze, ugotavlja jugoslovanska vlada v svoji noti, da je francoski zunanji minister Bidault predlagal leta 1947 v Moskvi, naj se prepusti ta imovina Jugoslaviji na račun reparacij. Vendar, poudarja jugoslovanska nota, predstavlja vsa avstrijska imovina v Jugoslaviji vrednost okoli dveh milijonov ameriških dolarjev iz leta 1938, t. j. neznaten del v primeri z ogromno škodo, ki jo je Avstrija poleg nacistične Nemčije prizadejala Jugoslaviji med vojno. Ne sme se zgubiti z vidika dejstvo, da je Avstrija odnesla iz Jugoslavije imovino v vrednosti 180 milijonov dolarjev, da ne omenjamo strašna opustošenja in plenitve.

Pariški sklepi, pripominja nota, dajejo zadoščenje zahtevam Sovjetske zveze in jamčijo njene interese, dočim se povsem zanemarjajo interesi Jugoslavije. Ti sklepi dokazujejo, da sovjetski predstavniki niso pred sprejemom pariških sklepov podpirali zakonitih interesov Jugoslavije iz načelnih političnih vzrokov in tudi ne iz prepričanja o utemeljenosti jugoslovanskih zahtev, pač pa nasprotno zaradi tega, da bi jih v določenem momentu uporabili kot drobiž pri sporazumih z zahodnimi državami, za dosego svojih zahtev ne glede na interese Jugoslavije in v škodo Jugoslavije.

Poudarjajoč, da sovjetska vlada nosi pred zgodovino in svetovno demokratično javnostjo odgovornost za ta nedemokratična in v ničemer opravičljiva dejanja, ki posvečujejo veliko krivico v škodo socialistične države in zatiranega naroda, zaključuje jugoslovanska nota: Poizkus sovjetske vlade, da bi zvalila svojo krivdo na jugoslovansko vlado, je novo neprijateljsko dejanje, težka žalitev, ki ju vlada jugoslovanske republike zavrača z globokim zgražanjem.

Jugoslovanska vlada vztraja popolnoma na protestu in pri zahtevah, sporočenih 22. junija 1949 vladam Sovjetske zveze, ZDA, Velike Britanije in Francije in vztraja, naj svet zunanjih ministrov zopet preuči zakonite zahteve jugoslovanske republike napram Avstriji in sprejme pravične sklepe ob sodelovanju in posvetovanju predstavnika vlade FLR Jugoslavije.

TOKIO, 6. — Okupacijske sile so sklenile pospešiti oborožitev japonske policije.

Ameriški generali likvidirajo suvereniteto Marshallovih držav

Britanski vojaški poveljniki so se tajno sestali z danskimi in norveškimi vojaškimi poveljniki, da bi si zagotovili njihovo podporo za britansko stališče proti ameriškemu

PARIZ, 6. — Trije poveljniki ameriškega vojaškega štaba so se danes razgovarjali z belgijskimi poveljniki glavnega štaba, pozneje s holandskimi in portugalskimi.

Nato je šef glavnega štaba ameriške mornarice admiral Defeld na tiskovni konferenci izjavil, da niso razpravljali o udeležbi nemških sil pri «atlantski obrambi». V obveščenih krogih izjavljajo, da bi bili Američani naklonjeni, da se število članov vrhovnega sveta za obrambo zniža na štiri. V tem primeru bi Italijo predstavljala Francija.

Včeraj je ameriški senat odobril izpreminjevalni predlog republikanskega senatorja Bridgesa, o katerem se preneha z uničevanjem ali razstavljanjem 365 nemških tvornic, ki da lahko ostanejo, kakor je izjavil senator, ne da bi ovirale gospodarsko obnovo evropskih držav. Ta sklep bo prisilil šefa ECA Hoffmana k ponovnim razpravljanjem s Francijo in Veliko Britanijo glede nemških tvornic. Lansko leto je odbor, ki ga je imenoval Hoffman, že rešil 159 nemških tvornic.

Senat bo moral razpravljati tudi o predlogu republikanca Jamesa Hema, po katerem bi izključili od načrta vojaške pomoči vsako državo, ki bi v bodoče podržavila svoje ključne industrije. Očitno je, da meri predlog zadeti Veliko Britanijo.

Politični krogi mislijo, da bodo odpadli vsi ugovori proti zakonskemu načrtu glede vojaške pomoči inozemstvu. Ameriški vojaški šefi bodo le še pripričali kongres, da bo kredit v višini 1.450.000.000 dolarjev dobro uporabljen in da je to minimalna vsota. Mnogi opazovalci pripominjajo, da so v resnici sklepali o Trumanovem načrtu že na obiskih v Londonu, Parizu in Frankfurtu.

Današnje moskovsko časopisje komentira ekskurzijo ameriških generalov po Evropi. «Izvestija» pišejo, da skušajo ti poveljniki oborožiti zahodno-evropske države z mrzlo napadalno taktiko in postaviti vojne sile zahodne Evrope pod ameriško poveljstvo. V bistvu zahtevajo, da njihovi zavezniki likvidirajo samostojne armade.

Praški «Rude pravo» poudarja, da pomeni obisk ameriških generalov faktično likvidacijo suverenitete držav, ki sodelujejo pri Marshallovem načrtu. Zahodne armade bodo prisiljene sodelovati z nemškimi militaristi in napraviti iz Nemčije vojaško prednjo stražo za bodoči napad.

Agencija Tass pa objavlja poročilo iz Kopenhagna, ki pravi, da so se britanski, danski in norveški vojaški poveljniki pred sestankom z ameriškimi vojaškimi poveljniki sestali tajno med seboj zaradi želje Velike Britanije, da si pridobi podporo Norveške in Danske za njeno stališče, ki je nasprotno od ameriškega.

Japonski vojaki za vojno na Kitajskem

PARIZ, 6. — Radio svobodne Kitajske poroča, da je osvobodilna vojska zavzela mesto Čučev, 50 km južno-vzhodno od Cangša. Tudi številna mesta severno in južno od Laetungting so padla v roke osvobodilne vojske. Danes je na južnem sektorju padlo tudi mesto Čansucin.

Uradna agencija «Hsinhwa» obtožuje kuomintang, da je tajno mobiliziral 100 tisoč Japoncev pod vodstvom ameriškeva imperializma z namenom, da jih uporabi v državljanski vojni na Kitajskem. Japonski vojaki bi bili del «mednarodne vojske dobrovoljcev», ki bi štela 200 tisoč mož.

V zvezi z ameriško belo knjigo piše londonski komunistični list «Daily Worker», da je ta knjiga priznanje ogromnega poraza imperialistične politike ZDA. Achesonovo pismo pa predstavlja novo vojno napoved, ki daje predvidevati nove spletke in nove intervencije.

O

TOKIO, 6. — Desettisoči delavcev so danes korakali po tokijskih ulicah in protestirali proti odpustitvi osebja pri železnicah in pošti. Znano je, da je vlada odpustila 95 tisoč železničarjev in namerava odpustiti 20 tisoč funkcionarjev pošte in brzojava pri izvajanju gospodarskih ukrepov, ki so jih odredile ameriške oblasti.

Močan potres v Ekvadorju

Celo mesto in več vasi uničenih - 400 mrtvih in na tisoče ranjenih

QUITO, 6. — Močan potres je včeraj docela uničil mesto Ambuto v Equadorju. Mesto šteje 32 tisoč prebivalcev in je 146 km južno od Quita. Popolnoma uničena je bila tudi vas Salcado 90 km od prestolnice. V Quitu se je zrušil zvonik visok 47 m in pokril z ruševinami več ljudi. Med ljudstvom je nastala velika panika. Vse železniške zveze so prekinjene.

Po radiu so pozvali vse zdravnike prestolnice, naj takoj odpotujejo v prizadete kraje. Predsednik republike je skupno z notranjim ministrom in z ministrom za socialno skrbstvo odpotoval na kraj nesreče s sanitarnim materialom. Tudi kolumbijska vlada pripravlja pošiljke sanitetnega materiala za Equador. Potres je prizadel okoli 30 vasi, epicenter pa je bil v mestih Ambato in Latacunga. V tem mestu je bilo uničenih 70% poslopij. Tudi danes so zabeležili več močnih potresnih sunkov in prebivalstvo je vse prestrašeno. Številne reke so narastle ter ogrožajo Ambato in druga manjša središča. Do sedaj so našteli preko 400 mrtvih in več kot tri tisoč ranjenih. Izvedenci smatrajo, da je potres zajel vse pogorje And.

Dnevni red II. kongresa Komunistične partije za Tržaško ozemlje

Izvršujoč sklepe Centralnega komiteja, sklicuje izvršilni komite Komunistične partije za Tržaško ozemlje II. partijski kongres za 17. in 18. september 1949 ter predlaga sledeči

dnevni red kongresa

1. Otvoritev in izvolitev predsedstva.
2. Izvolitev komisij:
   a) verifikacijske,
   b) politične,
   c) volivne.
3. Politični referat.
4. Koreferati:
   a) Partija kot avangarda proletariata in vsega delovnega ljudstva — Partija in množične organizacije,
   b) Razredni sindikati in revizionisti.
   c) Partija in ljudska oblast v coni B.
   č) Agitacija in propaganda.
   d) Ideološka vzgoja kadrov
5. Poročilo komisij.
6. Sklepi in resolucije.
7. Volitev centralnega komiteja.
8. Zaključek.

MED FLRJ IN ITALIJO podpisali nov sporazum

ki ureja doslej odprta vprašanja med obema državama v zvezi z nekaterimi členi mirovne pogodbe

RIM, 6. (Ansa) — Danes sta podpisala pooblaščeni minister Castro Caruso za Italijo in Rafo Ivančević za FLRJ poseben italijansko-jugoslovanski sporazum, ki ureja doslej odprta vprašanja med obema državama v smislu čl. 67, točke 2, 75 in 78 mirovne pogodbe, kakor tudi člena 16 in 17 priloge XIV. k mirovni pogodbi.

Sporazum določa plačilo jugoslovanski vladi dveh zneskov, ki se knjižita v račun A trgovinske pogodbe ter povračilo 6 manjših ladij jugoslovanske mornarice. Jugoslovanska vlada se z izjemo nekaterih podrobnih vprašanj odpoveduje vsakršnj zahtevi v tej stvari. Zahtevki po vojni odškodnini za škodo, ki jo je utrpela jugoslovanska imovina v Italiji med vojno, so bili v smislu pravnih načel čl. 78 mirovne pogodbe urejeni na prijateljski način s plačilom pavšalne vsote.

Objavili so, da bo dne 9. t. m. odpotovala v Beograd italijanska delegacija v mešani italijansko-jugoslovanski komisiji za ocenjevanje italijanske imovine na starem jugoslovanskem ozemlju in na odstopljenih področjih. To spada v izvajanje pogodbe, sklenjene v Beogradu 23. maja. Delegacija bo čim prej pričela z oceno na osnovi prijav prizadetih, izročenih italijanskemu zakladnemu ministrstvu.

Dogovor FLRJ - Madžarska glede obmejnih incidentov

BEOGAD, 6. (Tanjug) — Na pobudo vlade FLR Jugoslavije so bila od 1. do 3. avgusta v Subotici pogajanja med jugoslovansko in madžarsko delegacijo za sklenitev sporazuma o delu mešanih komisij za preučitev in ugotovitev dejanj, ki se nanašajo na obmejne incidente. Dne 3. avgusta je bil podpisan dogovor, ki ima namen ustvariti pogoje, da se prepreči ponovitev obmejnih incidentov in da se normalizira položaj na meji z Jugoslavijo in Madžarsko.

S tem dogovorom sta se obe vladi med drugim obvezali, da bosta podvzeli vse potrebne ukrepe uspešnega in trajnega značaja, da se izločijo vsi vzroki obmejnih incidentov. V tem sporazumu se določajo tudi vse formelnosti, ki jih bo treba izvesti v primeru, da pride do incidentov na meji. Dogovor je bil sklenjen za nedoločen čas in bo trajal še leto potem, ko ga bo ena od obeh podpisnic odpovedala.

Skozi sito in rešeto

O županski prisegi

Takole se glasi prisega, ki so jo začeli v teh dneh polagati pred predsednikom cone A prof. Palutanom novoizvoljeni župani občin cone A:

«Prisegam, da bom zvesto izpolnjeval zakone britansko-ameriške cone Svobodnega tržaškega ozemlja in da bom vršil svojo dolžnost zgolj v cilju javne blaginje.»

Predvčerajšnjim popoldne je to prisego že položil novi miljski župan, videlijevec GIORDANO PACCO (za katerega trdijo, da je bil presrečen, ko je stisnil roko demokristjanu prof. Palutanu, kajti znašel se je pač v svojem ambientu, ki je pač mnogo udobnejši kot na pr. revolucionarna borba tržaškega delovnega ljudstva za svoje pravice). Jutri ob 12 pa bo prisegel preds. Palutanu novi tržaški župan ing. GIANNI BARTOLI. In ob tem prizoru italianissimega medsebojnega demokristjanskega prisegaanja se hočemo za trenutek pomuditi in zapisati nekaj ugotovitev.

Predvsem: Kaj in koga predstavlja demokristjan prof. Palutan? Ali ga je mogoče vsaj nekdo — kot n. pr. ing. Bartolija — izvolil na junijskih «svobodnih demokratičnih» tristopetinštiridesetsko-ukaških volitvah? Ne, nihče ga ni izvolil! Za predsednika cone so ga postavili okupatorski anglo-ameriški imperialistični predstavniki proti volji vsega demokratičnega prebivalstva cone in proti volji katerega je šel isti nikogar ne predstavljajoči predsednik že neštetokrat v Rim k De Gasperiju po nasvete, in ne samo po nasvete, temveč morda tudi po ukaze. Ti ukazi in nasveti pa so zadevali za demokristjane in vse «Giuntine» stranke najbolj pereče vprašanje — ki ni niti brezposenost, niti uveljavljanje določb mirovne pogodbe — temveč izvedba čimprejšnje priključitve Trsta k Italiji, t. j. brisanja z zemljepisne karte Tržaškega ozemlja kot samostojne državne tvorbe.

To se pravi, da vse, kar dela prof. Palutan kot javna osebnost, dela proti tistemu, kar je bistvo prisege, ki jo polagajo v njegove roke novoizvoljeni župani cone A.

Toda o še ni vse! Jutri opoldne bo «demokratično» izvoljeni demokristjan ing. Bartoli polagal prisego v roke od okupatorjev postavljenemu demokristjanu prof. Palutanu. To se pravi: demokristjanski rušitelj Tržaškega ozemlja bo polagal prisego prav takšnemu demokristjanskemu rušitelju istega ozemlja, t. j. prisegal mu bo, da bo to ozemlje spoštoval, zavedajoč se prav dobro, da tega ne bo storil, temveč da bosta oba, na čelu svoje revizionistične stranke delovala na tem, da bi to ozemlje čim prej zginilo pod klerofašistično zavetje De Gasperijeve in Scelbove imperialistične Italije.

Tako stojijo stvari v teh naših demokratičnih, krščanskih in tako dalje razmerah. Vsekakor «logika» brez primere v zgodovini človeštva. Vprašamo se le, kdaj nas bodo z njo prenehali pitati?

Mnenja smo, da je čas!

Zares, nerazumljivo

Dogaja se to na Tržaškem ozemlju, cona A, ki je po pisanju «Demokracije» (štev. 30 z dne 8. julija, 2. stran v šestj koloni v članku «Naša prosveta») «edini še svobodni košček Slovenije».

Na ta «edini že svobodni košček Slovenije» je prišel pred skoro tremi leti slovenski pesnik in pisatelj, človek širokega obzorja, bivši generalni konzul, bivši odvetnik dr. Anton Novačan in je tu v Trstu končal in obelodanil tudi svoj «Peti Evangelij». In ta človek je vrhu vsega dokazal, da je mož, da je značaj, kajti Titov režim v Sloveniji je dr. Novačana vabil domov z vsemi mogočimi obljubami in službami, ali kremeniti mož ni hotel zatajiti svojega prepričanja in iti delat tlako komunistom. Vse to smo izvedeli iz «Demokracije», ki poroča še dalje, da so vse te dr. Novačanove zasluge in odlike popolnoma zaman, kajti vsi njegovi upi, da se mu pošteči dobiti kako skromno mesto na slovenskih šolah ali pri radiu, splavale po vodi, nakar je dr. Novačan s soprogo tudi odjadral po široki vodi v — Argentino.

Tega mi res ne razumemo! Da je bil dr. Novačan eden nas, rdečkarjev, titovcev, ki bi hoteli zasužnjiti še ta košček, ta edini košček svobodne slovenske zemlje, no, tedaj bi bilo v redu: za nas skrbijo CIC-i, CID-i, FSS-i in najrazličnejše druge bratovščine in stranke. Toda da ni na «edinem svobodnem košcku slovenske zemlje» niti skorje kruha za slovenskega pesnika in pisatelja, človeka širokega obzorja, bivšega generalnega konzula, bivšega odvetnika in povrhu še kremenitega moža, ki ni hotel zatajiti svojega prepričanja in iti delat tlako komunistom, tega pa res ne moremo nikakor razumeti. In smo prepričani, da te čudovite svobode ne razumejo niti redni čitatelji «Demokracije».

Saj bi napisali o tej svobodi tudi mi tak članek za čitatelje «Demokracije», a se nam revežu smilijo in jih nočemo po zadnjem odloku Vatikana imeti na vesti.

Enotni sindikati in cona B

V zadnji tedenski številki lista «Il Lavoratore» so se Vidalijevi socialpatrioti v tržaških Enotnih sindikatih spet spomnili sindikatov cone B in njihovih «pravic» do izključenega prvenstva nad odločanjem in vodenjem sindikalnega gibanja v Istrskem okrožju.

Že večkrat je bilo poudarjeno, da so mesto, ki ga je imela «La Voce libera», ki je te dni izdahnila svojo črno dušo, ter «L'emancipazione» in «La fiaccola» pri iznajdljivih izmišljotinah in izzivalnem blatenju Istrskega okrožja, prevzeli «Il Lavoratore» in vidalijevski agent, da bi po sel bolje opravljali v korist reakcije in proti interesom delovnih množic, — ker omenjenim listom že samj njihovi pristaši niso več verjeli še manj pa kdor ima priliko pogostoma obiskati ta del Tržaškega ozemlja in videti napore istrskega ljudstva in ljudske oblasti za vsestransko izboljšanje življenjskih pogojev in za zgraditev boljše bodočnosti.

Dejstvo je, da se Enotni sindikati v Trstu vedno bolj bližajo svoji dokončni likvidaciji.

Stiri in dvajset strokovnih zvez ki so včlanjevale skupno v samem mestu in njegovi ožji okolici nad 50.000 članov združenih v skupni borbj proti trustovski demo-imperialistični koaliciji, ki je hotela s silo zadušiti vsakršno sindikalno borbo, se danes nahaja v popolni dezorganizaciji in politično-gospodarski dezorientaciji.

Toda Radichu in njegovj družčini ne zadostuje to, ampak kriči na luno in se «razburja» nad usodo delovnega ljudstva istrske cone STO-ja, «ki ječi pod železno peto ljudske oblasti» in se trka na prsa, da ima pravico predstavljati tudi sindikat cone B.

Izjava Radicha v njegovi kominformistični protestni noti, ki pravi, da je celo stvar zatožil Svetovni sindikalni zvezi, koristi lahko samo v toliko delavcem in nameščencem v coni B, da se pošteno nakrohotajo.

Skupščina Enotnih sindikatov Istrskega okrožja je že pred enim letom spregovorila o teh profesionalnih razbijačih in se odločila, da ne prizna takega novega vodstva, ki načrtno vodi delavski razred Trsta v propad.

Istrski delavci, medtem ko gradijo z doslej nevidenim tempom boljše pogoje življenja vsemu delovnemu ljudstvu, pa lahko vprašajo Radicha za obračun za njegovo razbijaško delovane v korist reakcije in imperializma.

Protest, ki ga je sedanje vodstvo baje poslalo Svetovni sindikalni zvezi, izraža vso podlost teh ljudi in še enkrat prav jasno razodeva njihovo provokatorsko dušo poklicnih agentov imperializma.

Sklicevati se na nekakšna grozodejstva, katerim naj bi bil izpostavljeni delavci cone B, pomeni izgubiti še zadnjo trohico ponosa načelnosti in poštenosti in se razkrinkati, z lastnim priznanjem, da so tudi navadni in umazani politikantski banditi in provokatorski agenti reakcije.

Medtem ko ljudstvo cone B resnično herojsko gradi in premagaje tisoč nepremostljivih težav, medtem ko se je v coni B v teku zadnjih let že toliko ustvarilo iz nič in se je življenjski standard dvignil visoko nad življenjskim standardom same Češkoslovaške, Madžarske in Romunije kot ljudskih držav, medtem ko ni niti enega samega delavca brezposelnega in ko jih je treba na stotine in stotine iskati v Italiji in drugih državah, da bi se zadostilo potrebam in zdravemu gospodarskemu razmahu in razvoju, smatra Radich za potrebo bruhati strup v svojem satanskem sovraštvu proti vsemu, kar je slovanskega, kar je naprednega in ljudskega.

Če je kaj zdravega in krepkega nastalo iz naporov Enotnih sindikatov izpred resolucije, je prav to nastalo v coni B, kjer si ljudstvo samo voli zakone in postave.

Če ima kdo danes pravico apelirati na Svetovno sindikalno zvezo in na tržaški proletariat, so to udarniki in graditelji ter sindikati cone B, za katere je Radich mislil, da jih je predstavljal pred svetovnim kongresom sindikatov v Milanu, ki pa zahtevajo prej od njega odgovor za vse zlo, ki ga je on kot frakcionaški Vidalijev podrepnik povzročil v delavskem gibanju v Trstu.

Enotnost sindikalnega gibanja na Tržaškem ozemlju je bila za sindikate cone B prva skrb. Sindikati cone B bodo še dalje delali na tem, da pride spet do te enotnosti, toda resnične enotnosti s tržaškimi delavci in nameščenci a brez Radicha kot črnega agenta in provokatorja reakcije in zagovornika špekulantov in njegove družčine.

Delavci in nameščenci cone B, združeni v svoji sindikalni organizaciji, nadaljujejo svoje započeto delo za še večji gospodarski razmah in za ustvaritev boljših pogojev življenja. Radich in njegovi pajdaši pa naj blatijo, naj pjujejo strup in lajejo v svoji nemoči v prazno.

Ko bo prišel dan obračuna, bodo delavci cone B lahko kaj pokazali, medtem ko bo agent Radich lahko pokazal samo razvaline nekdanjega sindikalnega gibanja v Trstu.

Prav ob tej priliki morajo tržaški delavci pričeti misliti o posledicah take breznačelne in korumpirane politike skupine avanturistov, ki izkoriščajo nekatera svetla čustva tržaškega proletariata za izvajanje svojega agenturskega početja. Preprečiti morajo pot takim ljudem, ki vodijo z dneva v dan delovno gibanje v Trstu na rob propada.

Ob zaključku naj še poudarimo, da je enotnost delavskega gibanja na Tržaškem ozemlju in predvsem Enotnih sindikatov obeh con potrebna iz več razlogov. Toda to enotnost bodo delavci dosegli, ko bodo odstranjeni gnili okrajki telesa organizacije in z njimi umazana in korumpirana agentura Radicha.

Samo tako bodo lahko zmagala zdrava načela, poštenost in resnica v delavskem gibanju pri nas.

TRŽAŠKI DNEVNIK

Delo v naših organizacijah

Seja odbora OF I. okraja

V sredo 3. t. m. je bila prva seja novo-izvoljenega odbora Osvobodilne fronte I. okraja s sledečim dnevnim redom: 1) čitanje zapisnika zadnjega plenuma z dne 29.7.1949; 2) razdelitev referatov; 3) načrt za bodoče delo.

Zapisnik je bil z malimi popravki sprejet. Iz zapisnika sledi, da je bila udeležba na skupščini za izvolitev novega odbora z izjemo nekaterih upravičeno odsotnih polnoštevilna. Tov. Kalin je v kratkih besedah orisal politične dogodke. Omenil je protestno noto Sovjetske zveze Jugoslaviji zaradi aretacije belogardistov; dotaknil se je nenavadnega stališča Madžarske glede industrijskih dobav Jugoslaviji in iznesel Trumanov govor o gospodarski in vojaški pomoči marshalliziranim državam, iz katerega je jasno razvidno, da spravlja zapadne evropske države pod pretvezo vojaškega napada s strani Vzhoda v popolno odvisnost ameriškega imperializma. Omenil je kominformiste, ki so na sindikalnem polju tako nizko padli, da beležijo kot uspeh šestdnevno odgoditev odpustov delavstva v tovarni Gaslini, in ki se v zadnjem času v smislu njihovega internacionalizma s pomočjo fašistov spravljajo nad slovenske otroške vrtce.

Potem so bili razdeljeni referati med odbornike, upoštevajoč posebne zmožnosti posameznikov. Tov. Novak je najprej omenil, kako je okrajni odbor OF I. okraja že leta 1945 v glavnem izvršil vse zahtatne naloge. Upotovil je, da so z malimi izjemami v sedanjem odboru tovariši, ki so že takrat častno uspeli in požrtvovalno nadaljevali svoje delo kot organizatorji in aktivisti SIAU, katero je gospod Vidali s svojimi zavedenci brezvestno likvidiral.

Glede na današnji položaj je tov. Novak nakazal v osnutku smeri bodočega delovanja novoizvoljenega odbora. Navedel je nujnost tesnejše povezave s terenskimi odbori, z ženami in mladino, katerim se mora nuditi vsa pomoč za krepitev in širjenje našega gibanja. Na odborovih sejah bodo obravnavali na podlagi volivnega programa Slovensko-italijanske ljudske fronte posamezne probleme, ki se tičejo našega okraja, n. pr. slovenske šole (Barkovlje, Rojan), ljudske prosvete in gospodarskih vprašanj, ker je naša naloga, da bodo konkretni predlogi za izboljšanje življenjskih pogojev prebivalcev po predstavniku Ljudske fronte izneseni v mestnem svetu.

Odbor je nadalje razpravljal o širjenju našega tiska in so na seji sklenili, da bo odbor po dopisovanju v časopisju poročal o delovanju Osvobodilne fronte v svojem območju. Sestavila se je komisija treh tovarišev, da prouči način čimprejšnje oživitve delovanja prosvetnih društev v okraju. Nadalje so sklenili organizirati v okrajnem merilu udarniške in poučne izlete v cono «B».

Pred zaključkom seje so še določili tovariše, ki bodo prisostvovali v tekočem tednu sejam terenskih odborov.

Repentaborci in volitve za župana

Borba repentaborskega delovnega ljudstva za svoj obstanek in pravice, katere mora imeti vsak pošten delavec, sega še precej v zgodovino. Tako ko je Italija po prvi svetovni vojni okupirala to ozemlje, je naše ljudstvo občutilo vse «dobrote» imperialistične Italije. Delo v kamnolomu se ni razvilo, kot bi se moralo, mladeniči, kateri so bili željni izučiti se kakega poklica (saj jih je v prvi svetovni vojni precej ostarelo), niso imeli nobene možnosti, da bi se jim ta želja izpolnila.

Še predno se je nekoliko razvilo delo, je nastal fašizem, katerega so tu ustvarili tujci. Tako so bili naši delavci s krvavečim srcem prisiljeni, da so jih vpisali v fašistično stranko, če so hoteli dobiti delo. Kljub temu pa je upor proti fašizmu vedno naraščal. Saj je fašizem uničil vse kulturno-prosvetno delo, katero se je po prvi svetovni vojni precej razživelo.

Zaradi tega preganjanja je bilo prisiljeno, da se je izselilo v Ameriko v letih 1924-28 nad 50 najboljših ljudi z Repentabora. Nekaj mladeničev pa je zbežalo v Jugoslavijo.

Nastala je druga svetovna vojna in ta je prinesla polom naši mačehi Italiji. Tako je naše ljudstvo slišalo glas naših bratov ter vzelo orožje v roke in bilo sovražnika, kjer koli se je pojavil. V narodno-osvobodilni borbi je sodelovalo vse brez izjeme, staro in mlado. Sposobnejši so šli v naše partizanske edinice, drugi so opravljali delo na terenu, katero med postojankami ni bilo lahko.

Redni šolski pouk v materinskem jeziku se je pričel na Repentaboru že leta 1943 in se je neprekinjeno nadaljeval vso vojno in naprej. Takoj po osvoboditvi se je ljudstvo zavedalo potrebe po kulturno-prosvetnem delu. Repentabor, kateri je bil prej sto in stoletja vedno razdvojen, se je združil. Ustanovili so Prosvetno društvo «Novi dom» za vso občino Repentabor. Ravno tako sta se združili dve godbi v eno. Vse je napredovalo z najlepšim uspehom. Nastala je kriviča meja in Repentabor presekala na dvoje, kar pa ni ustrašilo našega ljudstva, ki je kljub temu še naprej hodilo po začrtani poti v osvobodilni borbi.

Potem pa je zloglasna resolucija Informbiroja napravila tudi v naši občini veliko škodo.

Elementi, ki jim nikoli ni bilo do dosledne borbe proti imperializmu in njegovim domačim hlapcem, so se poslužili in šli po navodilih Vidalija in njegovih opričnikov na linijo likvidacije vseh pridobitev NOB in pridobitev borbe po združitvi nacifašizma. Blatili so Jugoslavijo, domovino socializma z vsemi mogočimi izmišljenimi vestmi in lažmi. Izkazovali so njihov «internacionalizem» z vsakodnevnim popivanjem in pretepanjem po gostilnah. Vsakdo, ki ni hotel trobiti v njihov rog, je bil «izdajalec», «nacionalist» itd.

Sadovi tega njihovega doslednega «internacionalizma» niso mogli izostati. Dosegli so to, kar so hoteli, in sicer, razbili so našo enotnost in vnesli sovraštvo med ljudstvo, razbili so naše organizacije, ohromili so naše prosvetno delovanje.

Skratka, s tem njihovim delovanjem so se postavili v vrste hlapcev imperializma. To, kar ni uspelo imperializmu in njegovim domačim pomagačem napraviti v vseh teh letih po osvoboditvi, se je njim posrečilo v nekaj mesecih.

Našli so se pa tudi pri nas pošteni borci iz NOB in dosledni antifašisti, ki se niso dali zapeljati od takih «internacionalistov» ter so nadaljevali pod vodstvom naše slavne in borbene Osvobodilne fronte borbo proti novo nastajajočemu fašizmu in tudi borbo proti tem lažnivim «internacionalistom», skratka borbo za ohranitev pridobitev naše narodno-osvobodilne borbe. Bodrili so tiste naše ljudi, ki so se trenutno ustrašili terorja Vidalijevih razgrajačev.

Opozarjali smo na nevarnost, ki preti zaradi tega razdora, in sicer, da ga bodo izkoristili sovražniki delovnega ljudstva.

V takem položaju so bile razpisane volitve tudi v naši občini. Na teh volitvah, namesto da bi nastopili kot enotna granitna fronta antifašistov, kot smo bili pred resolucijo, so po zaslugi «internacionalistov» nastopile ne dve, ampak celo tri skupine. Zgodilo se je, kakor so naši dosledni borci opozarjali. Peščici ljudi «na krmilu» pri občini se je posrečilo z lepimi frazami in obljubami zaslepiti nekaj občanov, da so sestavili kandidatno listo pod znakom «grozda», ki pa ni nič drugega, kot podružnica SDZ. In zopet z istimi frazami je tej skupini uspelo dobiti pri volitvah največje število glasov (glasov poštenega delovnega ljudstva).

Prišlo je do drugih volitev župana (na prvih ni dobil noben kandidat dovolj glasov) in počilo je kot strela z jasnega. Za župana je bil izvoljen kandidat Ljudske fronte. Vodstva obeh ostalih skupin so se razburjala, kako je to mogoče. Slišal sem, da se je tudi časopis «Unità» zelo razburil in napisal, da so «babičani» zmagali z glasovi vidalijevcev na podlagi nekega sporazuma, katerega pa se niso držali ter so jih ogoljufali.

Ne! Kandidati Ljudske fronte niso bili izvoljeni v občinski odbor na podlagi nekih paktov, goljufij ali nekaj podobnega. Glasovali so zanje ljudje, ki kljub temu da so kandidirali na drugih listah, vidijo v programu Ljudske fronte in v ljudeh, ki to fronto predstavljajo, jamstvo, da se bori in se bo borila dosledno proti imperializmu in njegovim domačim služabnikom, za dobrobit našega delovnega ljudstva.

Od našega ljudstva ni mogoče zahtevati, kakor to delajo Vidali in njegovi kolovodje, da bi pljunilo na svojo slavno in krvavo narodno-osvobodilno borbo, ki je razrušila nacifašistični jarem; da bi pljunilo na kri svojih najboljših sinov, ki je v tej borbi tekla.

Prav tako ni mogoče zahtevati, da bi izdalo svojo domovino Jugoslavijo, katera s trudom svojih narodov, naših bratov, gradi socializem.

Prepričan sem, da bodo naši tovariši, ki so bili izvoljeni na listi LF v občinski svet in v občinski odbor, znali častno izpolnjevati svojo nalogo na podlagi programa Ljudske fronte, ki je program nas vseh.

Repentaborc

Petdnevna stavka sobnih slikarjev se je končala z zmago

Delodajalci so morali odstopiti zaradi enotnosti stavkajočih, ki jim niti policijsko ustrahovanje ni moglo do živega

Kakor smo že pred dnevi poročali, so sobni slikarji in pleskarji stopili v splošno stavko, ker delodajalci niso hoteli ustreči nijhovim zahtevam za povišanje plač. Njihovo pravično borbo pa so poskušale policijske oblasti preprečiti z aretacijami stavkajočih delavcev. Vendar policijski teror po eni strani in pritisk delodajalcev po drugi strani nista omajala odločnosti stavkajočih delavcev, temveč sta jih samo še bolj strnila v odločni borbi za svoje zahteve.

Enotnost v borbi je stavkajočim delavcem pripomogla tudi do zmage. Ko so sobni slikarji in pleskarji zvedeli, da je Zveza obrtnikov delodajalcev sprejela njihove zahteve, so se le-ti danes zjutraj vrnili na delo. Predlog o vrnitvi na delo je bil sprejet na skupščini stavkajočih delavcev.

Sporazum določa povišek osnovne plače za 35 odstotkov slikarjem in pleskarjem, 20 odstotkov zvišanja pri osnovni plači tudi za ročne delavce; dalje sezonsko doklado v višini 10 odstotkov od celotne plače (vstevši nadure in mezdo).

Delavci, ki delajo izven občine, kamor so pristojni, bodo prejemali 400 lir dnevne doklade. Plačati jim bodo morali tudi potne stroške in vse ure, ki jih bodo izgubili za prevoz na delo in domov. Poleg dnevne doklade v višini 400 lir tistim delavcem, ki so zaposleni izven domovinske občine, bodo delavci, ki delajo zunaj razmejitvene črte, Obelisk, Opčine, Mitnica, Barkovlje, Bazovica in most pri Sv. Ani, prejemali še dnevno doklado v znesku 100 lir.

Priborjene zahteve bodo priznane tudi stavkokazom, katerih sicer ni bilo veliko, vendar pa so s tem korakom pokazali sovražno razpoloženje do svojih zavednih tovarišev.

Jutri proces proti skupini mladeničev ki je stikala po ameriških avtomobilih

Potem ko se prejšnji teden sodniki odpravili z mladoletno tolpico, ki se je specializirala na krajo zapestnih ur, bodo jutri v ponedeljek sodniki okrožnega sodišča sodili vso skupino, ne sicer prav mladoletnih kratkohlačih dečkov, pač pa nekake fante, ki so prav med prelomno starostno dobo okrog dvajsetih let. Ta skupina mladeničev pa se je posvetila drugačnemu poslu. Prežala je na ameriške avtomobile, ki so stali prazni pred raznimi hoteli in klubi ameriške vojske. Medtem ko so bili njihovi lastniki odsotni in so se zabavali, so fantje s kamnom, zavitim v cunjo, najprvo razbili steklo avtomobilskih vrat, nato jih odprli in končno izmaknili iz avta vse, kar jim je prišlo pod roko. Družina tatinskih fantov je delovala tja do letošnjega marca, ko jih je ujela policija.

Na zatožni klopi bo sedelo dvanajst obtožencev, in sicer: 18-letni Ivan Petrino, 21-letni Piermartino Mulinanti, 18-letni Pavel Baschin, 20-letni Oton Rocco, 19-letni Stelio Molek, 20-letni Mario Priester in 19-letni Gabrijel Priesta. Vsi ti se morajo zagovarjati zaradi tatvin. Ostali obtoženci, ki so na svobodi, pa se bodo morali zagovarjati zaradi nakupa ukradenega blaga. Ti so: Marija Dolani, poroč. Bosi, Simeon Goglia, Marko Šaftič, Romeo Boglia in Danijel Coloni. Ražen Prieste, ki je medtem odpotoval v Južno Ameriko, so vsi obtoženci tu v Trstu.

Predsednik sodišča bo Ostoich, tožilec Rosano, zagovorniki pa sledeči odvetniki: Antonini, V. Bologna, Capri, Jacuzzi in Ulcigrai.

Motorno kolo in Lambretta sta trčili

Včeraj ob 18.25 je na ortopedskem oddelku glavne bolnišnice iskal pomoč 34-letni Zuliani Guerino iz Vicola S. Fortunato 11.

Zuliani je povedal, da se je okrog 18 popoldne vozil z motornim kolesom po Furlanski cesti. V bližini svetilnika nad Barkovljami, pa je z motornim kolesom udaril v Lambretto, na kateri sta se vozili dve osebi.

Res sta se še pred sedmo uro zvečer pojavila v bolnišnici 21-letni Martini Josip iz ul. Bonomea 162 in 22-letni Ferluga Alojz. Obema so na ambulanti nudili prvo pomoč. Prvi je imel odrgnjeno kožo in podplutbe na nogi, drugi pa odrgnjeno kožo na levi roki in desnem stegnu. Oba fanta sta povedala, da sta bila ona na Lambretti, ki se je zaletela z motornim kolesom. V splošnem so se njune izjave strinjale z Zulianovimi.

ZADNJA SEJA STAREGA OBCINSKEGA ODBORA

Začeli in končali so z „madre patrio"

Te dni se je sedaj že pokojni prejšnji Mianijev občinski odbor zbral k svoji zadnji redni seji. Glavno delo te seje je bilo posvečeno pregledu dosedanjega dela tega občinskega odbora v zadnjih štirih letih paševanja na podlagi menovanja od zgoraj.

Kot običajno, je tudi ta zadnja prilika bila odvetniku Mianiju dobrodošla, da je začel mešati z običajno dozo starega šovinističnega mamila o prihodnjem povratku Trsta k svoji «materi» z onstran Soče. Seveda ni manjkalo pritrjevanja, in sam prof. Sciolis se je oglasil k besedi in opozoril na vestnost odvetnika Mianija pri svojih italianskih — tokrat ne italianissimih — čuvstvih in pri delu za občinsko upravo.

Torej, kakor vidimo, je predvsem važno, da so najpreje čustva glede «patrie», šele pozneje koristi tržaške občine. Sicer pa, da je to tako, je dokaz bilanca občinske uprave v zadnjih štirih letih, kjer se je paševalo po mili volji brez kakršne koli kontrole, saj je bila občina stoodstotno fevd «Lege Nazionale» ali tržaške «giunte» - bodisi z malo ali veliko začetnico.

Veliko bolje ne bo niti v naprej pod jezuitskim Bartolijem in vso «giunto», ki je prišla v odbor na podlagi one slavne volivne matematike, ki je pri 250 tisočih prebivalcih dala volivno pravico nič manj kot 200 tisočim. Prva sejo tega odbora je že bila dovolj zgovoren dokaz, da bo to res tako.

Danes občni zbor ZDTV na stadionu „Prvi maj"

Vodstvo Zveze društev za telesno vzgojo sporoča, da bo danes 7. t. m. na stadionu «Prvi maj» na Vrdelski cesti št. 7 občni zbor vseh v tej zvezi včlanjenih društev.

Če občni zbor ne bo sklepčen ob prvem sklicanju ob 8 zjutraj, bo sklepčen eno uro pozneje, to je ob 9 ob vsakem številu navzočih.

RADIO

JUG. CONA TRSTA

(Oddaja na srednjih valovih 240 m ali 1250 kc)

NEDELJA 7. AVGUSTA 1949.

7.00: Jutranja glasba. 7.15: Poročila (v ital. in slov.). 8.30: Slov. lahka glasba. 9.00: Kmetijska ura (v slov. in ital.). 10.00: Iz Cajkovskijevih del. 10.45: Iz življenja Hrvatov v Bujščini. 11.15: Operetna in filmska glasba. 11.50: Našim ženam (v slov.). 12.00: Nedeljska glasba. 12.45: Poročila v ital. in slov.). 13.15: Glasba po željah (v slov. in ital.). 14.15: Pionirska ura (v slov.) nato lahka glasba. 17.45: Zabavna glasba. 18.15: Oddaja za podeželje. 19.00: Glasbena medigra. 19.15: Poročila (v ital. in slov.). 19.45: Igra orkester Al. Dermelja. 20.00: Schumann: Koncert za čelo in orkester v A molu, nato lahka glasba. 20.50: Politični pregled (v ital.). 21.00: Veseli večer (v ital.). 22.00: Sportne vesti (v ital.). 22.10: Iz znanih oper. 22.30: Plesna glasba. 23.00: Zadnje vesti (v ital. in slov.). 23.15: Večerne melodije.

Opozarjamo na oddajo danes ob 11.50 ko bo prenos iz koprskih jasli. Oddaja bo zlasti zanimiva za matere.

PONEDELJEK 8. AVGUSTA 1949.

6.30: Jutranja glasba. 6.45: Poročila (v ital. in slov.). 12.00: Študentski zagrebški zbor. 12.45: Poročila (v ital. in slov.). 13.15: Pevski koncert Bukovec Vilme nato lahka glasba. 13.50: Sportni pregled. 14.00: Prenos iz Ljubljane. 14.30: Pregled svetovnega tiska in poročila (v ital. in slov.). 17.45: Plesna in lahka glasba. 18.45: Glas mladih (v ital.). 19.00: Prenos iz Ljubljane. 19.15: Poročila (v ital. in slov.). 19.45: Pianisti virtuozi. 20.00: Koncert pevskih solistov in ansamblov. 20.50: Sindikalna ura (v slov.). 21.00: Prenos iz Ljubljane. 22.00: Iz življenja jugosl. narodov (v ital.). 22.20: Pester večerni spored. 23.00: Zadnje vesti (v ital. in slov.). 23.15: Plesna glasba.

TRST II.

Nedelja 7. avgusta 1949.

8.00: Koledar. 8.05: Jutranja glasba. 8.15: Poročila. 8.30: Slovenske narodne pesmi izvaja na harmoniko Mario Sancin. 8.45: Iz simfoničnega repertoarja. 9.30: Kmetijska oddaja. 10.00: Prenos sv. maše iz cerkve Sv. Justa. vmes 15' klasične glasbe. 11.15: Komorna glasba. 11.30: Pridiga. 11.45: Nedeljska opoldanska glasba. 12.45: Poročila. 13.00: Glasba po željah. 14.00: Popoldanska glasba. 14.40: Iz opernega sveta. 15.30: Zabavni orkestri. 16.00: Sprehodi po našem podeželju. 16.30: Lahka glasba. 17.00: To, kar vsakdo rad posluša. 18.00: Ali že veste? 18.15: Ravelove skladbe. 18.30: Plesna glasba. 19.00: Človek in šport. 19.15: Simfonični plesi in rapsodije. 19.45: Poročila. 20.00: Z narodno pesmijo po Sloveniji. 20.30: Z domače knjižne police. 20.45: Ritmična glasba. 21.00: Radijski oder: Posette: «Moja žena» - komedija v 3 dejanjih. 23.00: Večerne melodije. 23.15: Poročila. 23.30: Kaj vam nudi jutrišnji spored? 23.35: Polnočna glasba.

ADEX - IZLET

4. septembra na BLED

Vpisovanje do 15. AVGUSTA pri vseh potovalnih uradih in pri «ADRIA-EXPRESS», ulica Fabio Severo 5-b, telefon 29.243.

ADEX - IZLET

24. do 26. septembra v ZAGREB

Vpisovanje do 20. AVGUSTA pri vseh potovalnih uradih in pri «ADRIA-EXPRESS», ulica Fabio Severo 5-b, telefon 29.243.

KOLEDAR

Nedelja 7. avgusta
Kajetan, Vidojka
Sonce vzhaja ob 4.54, zahaja ob 19.26. Dolžina dneva 14.32. Luna vzhaja ob 19.17, zahaja ob 2.46.
Jutri ponedeljek 8. avgusta
Maša, Godesia

SPOMINSKI DNEVI

1943 Množična ubijanja in sežiganja Judov v nemškem taborišču Birkenau. V tem tednu so pomorili in sežgali 34.000 Judov, v naslednjem tednu 31 tisoč, v tretjem tednu pa 56 tisoč.

1945 se je pričelo tretje zasedanje AVNOJ-a.

8. VIII. 1839 so bile prve občinske volitve v Beogradu.

8. VIII. je sovjetska vlada izjavila, da se bo smatrala od 9. avgusta v vojni z Japonsko.

OF

OF III. okraj. V torek 9. t. m. ob 20.30 bo sestanek prosvetne komisije v društvenih prostorih.

Aktivnost ZAM

V torek 9. t. m. bo v Lonjerju ob 20.30 množični mladinski sestanek s sledečim dnevnim redom:

1) politično poročilo; 2) organizacijska vprašanja; 3) volitve vaškega odbora; 3) slučajnosti.

Prosvetno društvo «ZARJA V SVOBODI» - Sempolaj

vabi

danes 7. avgusta ob 16 na

OKRAJNI PEVSKI KONCERT

Sodelujejo pevski zbori iz Gabrovca, Nabrežine, Saleža, Sempolaja iz Trsta.

Preskrbljeno bo tudi za okrepčila. Udeležite se!

Prosvetno društvo iz Bazovice

JAVLJA

da bo 21. avgusta t. l. proslavilo 50 letnico obstoja Pevskega društva «LIPA»

PROSVETNA DRUŠTVA

Prosvetno društvo iz Bazovice prosi tovariška prosvetna društva naj 21. avgusta t. l. ne prirejajo proslav, ker bo ta dan v Bazovici proslava 50-letnega obstoja bazovskega Pevskega društva «LIPA».

ODBOR.

V ponedeljek boksanje na gradu Sv. Justa

Za boksarske tekme v ponedeljek zvečer na gradu Sv. Justa vlada posebno zanimanje zaradi dvoboja med Tržačanom Mitrijem in Francozom Chape-jem.

Danes velika javna prireditev športnega kluba „Škedenj"

Kakor smo že poročali bodo danes zaključili Škedenjci športno leto 1948—1949 z veliko javno prireditvijo. Ob 17 bo tradicionalna kolesarska dirka veteranov na progi Škedenj - Kolonkovec - Žavlje - Boljunec - Dolina - Škedenj; nato bo športni ples na letnem zabavišču na prostem do 23, kjer bo poskrbljeno za jedačo in pijačo. Zaradi tehničnih ovir odpade samo tekma «Vesp» in «Lambretta».

ul. Giuliani št. 13.

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

Dne 6. avgusta 1949 se je v Trstu rodilo 13 otrok, umrlo je 8 oseb, porok pa je bilo 10.

Civilne poroke: Nič.

Cerkvene poroke: slaščičar Mokenzie Mihael in gospodinja Noviello Edda; agent CP Presicce Alfredo in šivilja Stivanin Ana; agent CP Kaučič Klavdij in prodajalka Sabba Alda; visokošolec Baroni Albert in uradnica Ruzzier Ivetta; težak Sterpini Adolf in gospodinja Flego Emilija; zidar Brajco Anton in gospodinja Jaksič Ana; kovač Toscano Ricciotti in šivilja Simonetti Ivanka; mizar Zago Salvatore in gospodinja Vlacančič Marija; uradnik Michelini Italo in gospodinja Michelini Ana; mizar Giberna Miroslav in prodajalka Porusta Giuliana.

Umrli so: 49-letna Zavadil Josipina, vd. Caffuzzi; 73-letna Piva Tranquilla, vd. Dean; 3 dni stari Kapun Sergio; 62-letni Karlini Giordano; 72-letni Baisero Albin; 66-letni Cestaro Alfred; 77-letna Franca Viktorija, vd. Colla; 84-letna Corazza Frančiška, vd. Treu.

Nedeljska in nočna služba lekarn

NEDELJSKA:

Cassa Provinciale di Malattia, viale XX. Settembre 4, tel. 6811; Ravasini, trg Libertà 6, tel. 8981; Gmeiner, ul. Giulia 14, tel. 6106; Benussi, ul. Cavana 11, tel. 5372; Zeleni križ, ul. Settefontane 39, tel. 90857; Rovis, Goldonijev trg, tel. 8009; Maddalena, Istrska ul. 43, tel. 90274.

NOCNA:

Mutua Impiegati, trg Oberdan 25, tel. 6120; Lloyd, ul. dell'Orologio 6, tel. 6747; Zeleni križ, ul. Settefontane 39, tel. 90857; Zanetti-Vivante, ul. S. Lazzaro 3, tel. 7813.

KINO

KINO OB MORJU. 16: «Prisegam». Sovjetski film.
ROSSETTI. Zaprt.
EXCELSIOR. 16.30: «V spalnem vagonu v Trstu», Jean Kent, Albert Zieven, Eagle Lyon.
FENICE. Zaprt.
FILODRAMMATICO. 14.30: «Prikazen in gospod Muir», Gene Tierney in Rex Harrison.
ITALIA. 15: «Modra dalija», Alan Ladd.
ALABARDA. 14.30: «Ognjevita ženska», Veronika Lake, Joel Mac Crea.
IMPERO. 14.30: «Krožna dirka okoli Francije 1949» (Tour de France).
VIALE. 15: «Nesmrtni narednik», Henry Fonda, Mauren O' Hara.
GARIBALDI. 16, na prostem ob 21.30: «Sesta kolona», H. Bogart.
MASSIMO. 15: «Skrivnosten glas», Susana Foster, Boris Karloff.
ARMONIA. 14.30: «Zbogom, vojakinja!», Gianni in Pinotto.
SAVONA. 14: «Tarzan in sirene», Lida Cristian in J. Weissmueller.
ODEON. 15.30: «Semenj iluzij», Tyrone Powell.
IDEALE. 14.30: «Oswieczim (Auschwitz)». Sledi «1. krožna dirka STO ja».
MARCONI. 16, na prostem na 20.30: «Surova sila».
RADIO. 14.30: «Železna maska», Joan Bennett, Louis Hayward.
VITTORIA. 16, na prostem ob 20.15: «Tihotapci», J. Kent, J. Greenwood.
VENEZIA. «Prodam svoje življenje» in «V Samostanski ulici».
KINO V LJUDSKEM VRTU. 20.45: «Napad šeststotih», E. Flynn, Olivia de Havilland.
SKOLJET. - na prostem ob 20.45: «Junak s ceste», Macario.
KINO NA OPCINAH. Danes: «Angeli brez raja».
KINO V NABREŽINI. Danes: «Maskota sinjih vragov».
GOSTILNA BROCCHETTA - na prostem ob 21: «Če me ljubiš, me poročiš», L. Turner, C. Gable.

Prehranjevalni urad bo jutri zaprt

Jutri 8. t. m. bo prehranjevalni urad v ul. Malcanton 3 ves dan zaprt.

Danes zaključek operne sezone na gradu Sv. Justa

Za zaključek operne sezone na gradu Sv. Justa bo nocoj ob 20.30 Bellinijeva opera «Puritanci». Zasedba vlog ista kot pri premieri. Dirigent Umberto Berrettoni.

Kmetje - vinogradniki!

Bliža se trgatev, za katero si je treba pravočasno preskrbeti potrebno opremo.

Medtem ko dobi kmet z lahkoto razno orodje za trgatev, kakor krivce, škarje, pipe itd., obstajajo še težave za nakup lesene posode in kletarskih strojev. Naša zadruga si ne more nabaviti v zalogo omenjenih potrebščin, ker ji za to primanjkuje kapital in prostor.

Zaradi tega vabimo vse kmete-vinogradnike, člane in druge odjemalce, da javijo pravočasno naši zadrugi vse svoje potrebe po trgatev in tudi druge kmetijske stroje. Prijave sprejema:

Sedež zadruge v Trstu, ul. Foscolo, 1 — tel. 94-386.
Poslovalnica v Trstu, ul. S. Maccadante, 4 — tel. 88-19.
Poslovalnica v Miljah, ul. Mazzini, 1.

Krojaška delavnica

TRST ULICA VALDIRIVO 29

izdeluje moške obleke, ženske plašče

OBRACA, POPRAVLJA PO IZREDNO NIZKIH CENAH

FRANČIŠEK S. FINŽGAR

Pod svobodnim soncem

ILUSTRIRA M. BAMBIČ

25

«Bi, ali žejen sem. Povem ti, da sva prebila muke za tvojega gospoda. Jaz še večje, ker sem star. Kako bi govoril, morje bi pil, slano morje, tako sem žejen. Muke in pot, to užeja».

Melhior je samo zamahnil, dva sužnja sta razumela in šla hitro po vino. Radovan je pomežiknil Iztoku in rekel: «Zdaj veš, kaj se pravi hoditi z menoj».

«Govoril bi, kakor sem rekel. Ali povest je dolga. Ne morem. Ta bi mogel, pa ne zna, moj sinko ne zna po vaše! Rečem vam še enkrat: Hvalite Krista, da vaš gospod živi. Toliko je manjkalo — pokazal je na nohtu — «pa bi bil ob glavo».

Prišli so do lepega poslopja. Melhior jima je odkazal stan, lepo sobo, po tleh marmor, na njem težke preproge iz Perzije.

Tudi sužnja sta že prihitela, vsa postrežljiva, z jedmi in pijačo.

Radovan je takoj segel po vrču.

«Povem ti, sinko, tako sem žejen, da bi od slabosti ne mogel leči na te preproge, preden se ne okrepčam».

Nastavil je in pil, da se mu je cedilo po bradi. Melhior se je poslovil, ostala sta sama v novem domu.

«Pij, Iztoče, pij! To je vino, pri Svarogu! Le-to ti odvzame trudnost in ti vlije moči v žile, ah, oh, pij, sinko, pij!»

Z obema rokama je držal vrč in ga zopet nastavil. Nato se je zleknil na mehko preprogo.

«Mehka postelja, boljša od ovnove kože. Daždbog naj oblagodari Epafrodita».

Iztok ni vedel, kaj bi odgovarjal. Spoštovanje do modrega starca se je večalo v njem. Zato, ker je prevrnil Huna po tleh, ker sta malo hitreje pojezdila, pa tako plačilo. Vse novo, vse bajno in pravljično. Segel je še sam po vinu, ugriznil kos pečenke, okusil neznano sadje z bogatega juga. Navečerjala sta se kraljevsko.

«Iztoče, sedaj pa na noge! Nisva prišla v Bizanc, da bi ležala. Povedem te v mesto, da vidiš svet».

Takoj je poskusil strune na citrah, previdno ubral razglašene in se dvignil.

«Sedaj greva! Poj, kar ti rečem, poslušaj, glej in molči! Ali imaš nož s seboj?»

«Imam, očka!»

«V Bizancu se ponoči večkrat potrebuje!»

Komaj sta prestopila prag, že sta se pojavila sužnja in se vdano ponudila, da ju spremita po mestu. «Samo eden!» veleva Radovan. Izročil mu je plunko in odšel kakor mogočen gospod.

«Kako ti je ime?» se je obrnil Radovan na cesti do sužnja.

«Numida, vaša častitljivost!»

«Dobro, Numida, da te vem klicati».

Zavili so po ulici proti severu in v nekaj minutah so bili na krasni carski poti, ki se je zvala «Osrednja cesta». Ob levi in desni so se dvigale visoke palače do treh nadstropij. Nad cesto se je svetilo prejasno nebo, posuto z zlatim peskom. Po marmornem tlaku so se zibale nosilnice, pred njimi in za njimi dolge vrste pisanih služabnikov. Vonj iztočnih dišav je polnil zrak. Po sredi ceste so poigravali lepi jezdeci na konjih, dvokolesnice, pozlačene in vložene s slonovo kostjo, so hitele med množico. Vse mesto se je zlivalo na veliki Konstantinov trg. Tam so se shajali pod mogočnimi arkadami, nosilnice so se srečavale, zagrinjala odstirala, žarki pogledi so iskali ljubic in ljubimcev. Senatorji so modrovali o politiki, trgovci so kovali pogodbe, krog Konstantinovega stebra pa so plapolale grške plamenice in širile čarovno luč in omamen vonj po trgu.

«Le glej, sinko, le glej! Pa ne izgubi se mi!»

Rad bi bil sedel Iztok na kamnite stopnice in gledal to bogastvo mesta, ki kuje iz krvi narodov zlate obročke na roke mehkužnim ženskam, ki strjuje solze barbarov v bisere, da opsipa z njimi lase in svilo in škrlat na uživanja trudnih telesih.

Ali to ni bil prostor za Radovana. Sla sta od trga skozi «Solzno dolino», trg za sužnje, in od tod proti «Zlatemu rogu», kjer so izginile palače, luči ugasnile, preminul omamni duh. Nizke koče, umazane ceste in nazadnje šotori, poležana trava. Tam se je razlegal krik, hripavi glasovi so peli pesmi Tračanov, Obrov, Hunov, Antov in Slovenov. Arabci in Medi, Perzi in Judje, črni sinovi Afrike, vse je bilo nagneteno v tem mestnem okraju. Med njimi so hodili potepuhi, bosjaki, tatovi, muzikantje in kupčevalci s svetlim nakitom, vlačuge, ki niso vedele ne za svoj rod ne za roditelje, hlapci iz cirkusa, plesalke, čuvarji medvedov, vedeževalci, vrači in mazači.

Med šotori so se dvigale lesene kolibe, ometane in zamašene z blatom, taberne. Od znotraj so bile zakajene od plamenic, črne in sajaste. Nizke, nerodno obtesane klopi kot mize, ob njih so čepele množice, pile, če je bil denar, sicer pa čakale, da so utrgale vrč od ust sosedu. Nekateri so kockali in marsikdo je zaigral v strasti sam sebe v sužnost. Vinjeni so prepevali in zabavljali ter se pretepali.

(Nadaljevanje sledi.)

ZAHVALA

Vsem, ki so se naju spomnili ob najini ZLATI POROKI in naju obdarili s cvetjem, se najtopleje zahvaljujemo. Posebna zahvala družini Križmančič-Cok za krasno darilo.

IRENA in IGNACIJ GUSTIN

Opčine 7. VIII. 1949.

Šivalni stroj popolnoma nov prodam

Naslov dobite na upravi lista ULICA R. MANNA štev. 39.

Kopališče Sv. Nikolaj

Cenjene kopalce opozarjamo, da bo razen rednih voženj ob nedeljah vozil iz Trsta v Sv. Nikolaj tudi parnik „VIDA" (nosilnost 600 oseb) z odhodom iz Trsta ob 14.45, iz Sv. Nikolaja ob 19.45. - Opozarjamo na sledeče vožnje ob delavnikih s parnikom ob 8.15 iz Trsta; zadnji odhod iz Sv. Nikolaja s parnikom ob 19.45 in z avtobusom ob 22.40

ISTRSKI DNEVNIK

PODRUŽNICA UREDNIŠTVA PRIMORSKEGA DNEVNIKA V KOPRU - ULICA C. BATTISTI 301/a PRITL. - TEL. 70

Uspehi trimesečnega tekmovanja v nekaterih vaseh

Pričakovati je, da bodo ostale vasi dosegle zamujeni čas

Potrebno je, da več govorimo o delu, katerega bi nam reakcija tako rada zavrla in ustavila. Seveda je danes to njena največja skrb. Ne gre ji v račun, da bi se tu pri nas gradilo brez njenih čekov — in lastnikov teh čekov. Kaj pa je mogoče zgraditi, ne da bi se poprej dolgo pogajali, kdo bo delo prevzel in vodil. Zanje je — čudež — če se pri nas gradijo tako velika dela kot so garaža v Semedeli, skladišče «Omnie», šola na prostoru bivših zaporov, zadružni domovi in še druga večja dela. Prav, oni mislijo po starem in delajo po starem. Člani SIAU in demokratično ljudstvo Istrskega okrožja pa — mislijo in delajo po novem.

Kako delajo, govorijo naslednji podatki.

Zdi se, da v koprskem okraju ljudstvo Marezig in Smarij tekmuje za večje uspehe. Dobili smo podatke iz Marezig, ki obsegajo naslednje vasi: Burje, Bernetiče, Sabadine in Baržane. Tu je 358 članov SIAU napravilo v času od 12. do 24. julija naslednja dela pri gradnji zadružnega doma in čiščenju napajališč. V 1329 urah so pripravili kamenja 90 in zemlje 51 metrov. Dva kamiona sta izvozila na gradilišče 50 metrov kamenja v 26 urah. Izložili so tudi 14.136 komadov opeke.

Za spoznavanje gospodarskih, kulturnih in političnih vprašanj so imeli tri množične sestanke in eno kulturno prireditev.

V Smarjah je ljudstvo od 12. do 21. julija napravila nič manj kot 10.245 prostovoljnih ur! Zaposlenih je bilo pri tem 370 prostovoljcev. Vse delo je šlo v prid zgraditve zadružnega doma, obnove vasi in elektrifikacije. Tako so izkopali 380 metrov kamenja, prevozili 350 metrov zemlje, pripravili 65 metrov gramoza, 60 metrov peska in pogasili 120 stotov apna. V zvezi s tem delom je opravilo še 50 voznikov 450 delovnih ur. Poleg tega so pretresli razna vprašanja, ki se nanašajo na položaj v Smarjah in okolici, notranjo organizacijo in na splošno politično stanje.

Ne smemo pozabiti na Korte in Pomjan. V Kortah je 20 članov SIAU delalo 100 ur in v tem času skopali temelje za zgradnjo svinjaka ter nakopali še 5 metrov kamenja in 25 metrov zemlje. Tudi tu so sklicali množični sestanek, kjer je bilo navzočih 120 ljudi.

V Pomjanu niso zaostajali, saj je 42 udeležencev doprineslo 350 ur prostovoljnega dela za zgraditev spomenika padlim borcem, za elektrifikacijo vasi in za zgraditev 4 vozmi s 40 urami in 1 konj z 8 urami dela. Skupnega dela se je udeležila 1 pionirka, kar je bilo starejšim še bolj v vzpodbudo.

Domačini v Pomjanu so se odločili, da napravijo mrtvašnico takoj, ali prej ko je mogoče. Zares, delala je skupina 10 ljudi dnevno od 5 zjutraj do 9 zvečer, dokler ni bilo delo končano.

Piran je v enem mesecu napravil precej. Tam so si zastavili razna dela v Mladinskem domu, Domu odmora v Fiesco in Pionirskem domu. Prostovoljnega dela se je udeležilo 123 oseb, ki so opravile povprečno po 10 ur, skupno 1236 delovnih ur.

Ostale baze niso prišle še prav v zagon in nalet; pričakujemo pa, da bodo nadoknadile zamujeno in da se bodo kmalu približale najboljšim bazam. V Škocijanu nimajo zaenkrat visokega aktiva, vendar ga bodo gotovo zboljšali.

Ze ti podatki dokazujejo, da niso delovne množice v prostovoljnem delu prav nič popustile, nasprotno, da vidijo v njem tisto veliko moralno silo, ki jim daje vedno večjo pobudo za životarjenje v korist splošnosti. Praktično pomenj veliko gospodarsko pridobitev za naše narodno gospodarstvo, saj bi morali drugače za tako ogromno delo potrošiti na stotine milijonov.

Vsi prostovoljci po naših vaseh zaslužijo našo pohvalo za njihovo neutrudljivost, tistim pa, ki še niso zadostili svoji moralni dolžnosti, kličemo: Vzemite za zgled zgoraj navedene vasi in primere!

Danes bo Prosvetno društvo «PRIMORJE» priredilo večjo kulturno predstavo s sporedom, ki bo obsegal pevske, recitacijske in deklamacijske točke ter igro «PUNT». Sodeloval bo pevski zbor iz Bertokov.

Ker je to prva prireditev v novi sezoni, vabimo k številni udeležbi.

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE v Kopru julija 1949

Rojstva: Varin Fiorelo, Huret Mario, Buršič Zora, Porro Pavel, Bavec Darko, Perini Josip, Bersan Nadja, Zlatič Dalija, Toscan Marija, Keršovan Branko, Argenti Angel, Sabadin Slavica, Laurenti Enzo, Angelini Franco, Gerin Libero, Selvagno Sergej, Schiavon Karmen, Barut Silvan, Babič Remigij, Perossa Nadja, Zetto Klavdij, Marancina Severin, Kermac Evelina.

Smrti: Apollonio Nikolaj, 60 let star, Zorč Ivan, 43 let, Deponte Sparta, 27 let in Riccobon Marija.

Poroke: Pecchiari Virgilij, uradnik in Pizzamus Klavdija, uradnica; Bolez Geminvano, varilec in Mersi Alba, šivilja; Zorzet Sergij, kmet in Medizza Nerina, gospodinja; Tomat Silvij, knjigovodja in Stulle Cecilija, šivilja; Zorzet Viktor, kmet in Felician Lidija, gospodinja ter Prelaz Ivan, ket in Fanna Amalija, delavka.

Pobegi

Naše mamice

Naše mamice, ki so pod težkimi pogoji fašističnega terorja garale in stradale zato, da so nas preživljale, so tudi danes v prvih borbenih vrstah.

Na svojem prvem sestanku preteklega meseca so sklenile, da se bodo udeleževale udarniškega dela vsak četrtek.

Marsikdaj se zgodi, da ostanejo sklepi mladinskega aktiva na papirju. Glejte, vaška organizacija naših mater, ne pozna takih sklepov. Obremenjene so veliko bolj kot mi, kljub temu nam lahko služijo za zgled v izvajanju sklepov.

Na svojih rednih sestankih pregledajo, če so se izvršili na zadnjem sestanku sprejeti sklepi, nakar sledi politični pregled in ob zaključku konkretizacija istega. Nikoli ne pozabijo na načelno razkrinkavanje tistih, ki skušajo ovirati njihovo delo in razvoj. Zavedajo se, da so ti ljudje neozdravljivi, da poizkušajo s svojim neznosnim smradom okužiti naše zdrave vrste. Zategadelj smatrajo za nujno dosledno razkrinkavanje teh.

Minuli četrtek so delale do dvanajstih ponoči. Bilo jih je 32 in ob tej priliki so opravile 64 udarniških ur pri čiščenju opeke za zadružni dom. Pri tem delu je bila mati katere sin ne zasluži, da bi se ponašal, češ, jaz sem njen sin. To pa zato ne, ker ovira njeno delo, ki služi skupnosti. Ta pobalin postaja s svojo materjo s posebno ošabnostjo in krutostjo, ki je samo njemu znana in podobna.

Dobro naj si zapomni, da se prej ali slej take stvari maščujejo.

Jakomin Ferruccio

Sv. Anton

Nesmisel

Med prebivalstvom Sv. Antona vlada veliko nezadovoljstvo. Povzročile so ga govorice, ki so jih trosili verjetno ljudje, ki ne vidijo radi, da bi v naši vasi zgradili zadružni dom.

Po teh govoricah naj bi imela zadružna zveza sedaj, ko so se dela gradnje zadružnega doma v Sv. Antonu že pričela, ta namen, da bi sezidali to stavbo na kraju, ki je od domačega pokopališča bolj oddaljen. To bi pomenilo, da bi bilo vse dosedanje delo ljudstva, ki je že pripeljalo material na gradbeni prostor zlasti na stotine metrov kamenja, zaman in da bi moralo vse to delo napraviti iznova, kar bi pomenilo veliko potrato časa in sile.

Vse te z določenim namenom razširjene novice so brez vsake podlage. Zadružni dom bo zgrajen tam, kjer je določilo ljudstvo in volja ljudstva pomeni v našem okrožju toliko, kot zakon!

Dijaški dom v Portorožu

Kdor želi biti v šolskem letu 1949-50 v Dijaškem domu, mora vložiti pri upravi doma najkasneje do 15. avgusta 1949 prošnjo na predpisanem obrazcu. Po tem datumu prispele prošnje se ne bodo upoštevale.

Prošnji je treba priložiti:

1) Overovljen prepis zadnjega šolskega spričevala;

2) izjavo staršev o zmogljivosti plačevanja.

Vsi prvošolci, oziroma tisti, ki želijo vstopiti na novo v Dijaški dom, morajo poleg naštetega priložiti še:

a) Rojstni list;

b) Zdravniško spričevalo.

Dijaki, ki ne morejo sami plačevati celotne oskrbnine, naj prav tako do 15. avgusta vložijo pri upravi doma prošnjo za dodelitev štipendije. Prošnja mora biti kolkovana z 10 dinarji, treba ji je priložiti izjavo o premoženjskem stanju, potrjeno od krajevnega LO. Naslovljena mora biti na Istrski okrožni ljudski odbor, odsek za prosveto, referent za dijaške podpore, v Kopru.

Uprava Dijaškega doma v Portorožu

ALI PODPIRAS SLOVENSKI NAPREDNI TISK?

Odkritje spomenika padlim borcem in otvoritev planinske koče na Poreznu

Planinsko društvo v Cerknem sporoča vsem ljubiteljem planin ter bivšim borcem, da bo v nedeljo 14. avgusta ob 10. uri na Poreznu (1632 m) odkritje spomenika v NOB padlim borcem ter otvoritev obnovljene planinske koče

Najprimernejši dostopi na Porezen so naslednji:

Z vlakom do Podbrda, nato čez Petrovo brdo (3. ure hoje).

Z avtobusom iz Ajdovščine, ali Sv. Lucije do Cerkna, od tod preko Poč (3 in pol ure hoje).

Z avtobusom iz Skofje Loke do Cerkna, nato preko Poč (3 in pol ure).

Semedela

Od izkušenj k pravilnemu poslovanju

Če primerjamo delo naše kmečko nabavne zadruge v letošnjem letu z delom preteklega poslovnega leta, lahko ugotovimo, da je delo v tem letu veliko boljše.

Da je bilo delo v preteklem letu na slabši stopnji, je nedvomno posledica slabega vodenja. Delovodja je bil bivši trgovec. Vodil ni tako, da bi zadruga napredovala v korist skupnosti, temveč je njeno delo namenoma zaviral.

Letos gradimo svinjak, izpopolnili smo inventar, in kar je najvažnejše, dobili smo novo vodstvo, ki nam ga je vzgojila naša ljudska oblast tako da se nam ni treba bati zaviranja, s čemer smo imeli opraviti prej.

Še o stanovanjih

Pred nekaj dnevi smo objavili dopis, v katerem smo podčrtali odtegovanje domačega delavstva v Trst in dotok delovne sile z dežele v mesta, zlasti v Koper. Pri tem smo omenili posledice, ki so zaradi tega nastale v vprašanju preskrbe stanovanj za te nove delavce, ki ne dobijo zase in svoje družine primernih stanovanj. S tem v zvezi smo poročali še to, kako se nekateri delomrzneži šopirijo v prostranih stanovanjih, medtem ko morajo trenutno ti delavci hoditi ure in ure daleč na delo in nazaj k svojim družinam.

Že zadnjič smo navedli nekaj primerov tega nemogočega stanja in od tedaj smo prejeli še druge dopise, ki dajejo v celoti prav našemu dopisniku.

Tako nam piše tov. Radin Roman takole: «Dragi tovariši, čital sem vaš dopis glede vprašanja stanovanj za delavce in nameščence ter o postopačih, ki imajo neopravičeno zasedena celá stanovanja. Dostavljam še, da kar ste pisali, odgovarja resnici». Nato zopet nadaljuje: «Moj družinski položaj je zares mučen, ker moram zaradi pomanjkanja stanovanj v Kopru živeti daleč od nje in delati zamudna in utrudljiva pota. Ta položaj je postal zame nevzdržen in ne morem pojmovati, da živijo v Kopru še vedno ljudje, kateri so prav navadni špekulanti, ki našemu gospodarstvu samo škodujejo in nimajo torej nobene pravice do tako udobnih stanovanj».

Končno tov. Radin pravi: «Kdo ne pozna vendar v Kopru Zucca Pavla, učitelja, ki dela v Trstu, čeprav živi v Kopru? Ta človek, bivši poročnik pri milici, kakor je to razvidno iz slike, kjer se postavlja v fašistični uniformi, gotovo ne zasluži, da ima zasedeno stanovanje, ki bi ga mi delavci tako potrebovali».

Takšna je vsebina dopisov in pisem, ki nam prihajajo. Naše oblasti bodo gotovo podvzele primerne ukrepe, ki bodo odpomogli sedanjemu stanju. To bo pravično in je tudi nujno.

Pogajanja za sporazum s kmečkimi sindikati

V petek popoldne so se sestali v prostorih urada za delo zastopniki zveze kmečkih posestnikov z zastopniki raznih sindikalnih organizacij, da bi se sporazumeli o delovnem pravilniku kmečkih delavcev v naši pokrajini v zvezi z nedavno vsedržavno stavko te kategorije.

Zaradi nepopustljivosti posestnikov so dosegli sporazum samo v nekaterih nebistvenih točkah. Zato so se dogovorili da bo ponoven sestanek na istem mestu v četrtek 11. t. m. ob 9. uri in upajo, da bodo takrat prišli do dokončnega ugodnega zaključka pogajanj.

Olajšave nabornikom bivšim partizanom

Pokrajinski naborni urad v Gorici javlja s svojo okrožnico št. 9. od 1. t. m. glede olajšav vojaških nabornikov letnika 1928, I. in II. štirimesečja naslednje:

Obrambo ministrstvo — vojska je v posebni okrožnici z dne 27. julija t. l. odredilo, naj se dovolijo olajšave pod črko A št. 14. oglasa za nabornike letnika 1928 «partizanskim borcem - ranjenim ali pohabljenim»

Zato naj vsi tisti mladeniči, ki se nahajajo v položaju, kot ga navaja naborni oglas, napravijo prošnjo na naborno komisijo s vsemi prepisanimi dokumenti do 20. t. m..

Obenem obveščamo tiste nabornike, ki jim je bila z odlokom prejšnjega ministrskega odloka zavrnjena kvalifikacija partizana, da bo naborni urad to popravil na podlagi dokumentov, ki so jih svoječasno v tej zadevi predložili.

Nabornikom II. štirimesečja letnika 1928 pa so dovoljena poleg tega še naslednja olajšanja:

1) kdor je imel 2 ali več bratov pod orožjem najmanj 18 mesecev. Predložiti mora naslednje dokumente: prošnjo na prostem papirju; poročni list staršev; izvleček in potrdilo o vojaškem službovanju bratov;

2) kdor je poročen z otroki ali vdovec z otroki, ki so nespreskbljeni. Tak nabornik mora predložiti naslednje dokumente: prošnjo na prostem papirju; poročni list; rojstni list svojih otrok.

Tudi te vrste prošnje je treba predložiti nabornemu uradu v Gorici najkasneje do 20. t. m..

Čižerje

Samomor starega kovača

V četrtek prejšnjega tedna so našli pri rešetki odvodne struge električne centrale v Cizerjah truplo nekega utopljenca, v katerem so takoj spoznali 80-letnega kovača Rinaldija Fadina. Nekateri, ki so ga poznali pravijo, da je trpel pokojni na neki možganski bolezni. Verjetno pa je bil glavni vzrok, ki je teral v smrt starega kovača revščina. Vsa zadnja leta se je namreč potepal okrog, brez doma in prave oskrbe, ker se nikdo zanj ni pobrigal. Po komisijskem ogledu so prepeljali truplo na pokopališče, kjer so ga pokopali.

Ljudstvu znanje in vzgojo

Kjer so bili prej zapori, bo zrastla nova šola.

GORIŠKI DNEVNIK

PODRUŽNICA UREDNIŠTVA IN UPRAVE PRIMORSKEGA DNEVNIKA V GORICI - SVETOGORSKA ULICA 42 - TEL. 749

Prvi dan III. kongresa Delavske zbornice

Pozdrav senatorja Tamborina in drugih gostov - Posledica sindikalnega razkola in reorganizacija - Borimo se za izboljšanje delovnih in življenjskih pogojev

Včeraj zjutraj se je začel napovedani III. pokrajinski kongres Delavske zbornice v dvorani gostilne «Pri zvezdi» na trgu sv. Antona v Gorici. Delegati vseh krajev Goriške in vseh važnejših podjetij so prišli, da se pogovorijo o dosedanjem delu, o položaju in o smernicah za nadaljnje delo v korist delavskega razreda.

V pričakovanju delegatov iz Tržiča in Gradiške je bila izvoljena volivna komisija in ko so prišli še zakasneli delegati, je tov. Sergij Fabbro podal besedo tov. Manfrediniju, ki je v imenu goriških delavcev pozdravil kongresiste. Povedal je, da jim je ENAL iz Stražic odpovedal dvorano, čeprav pravi o sebi, da je ustanova za pomoč delavstvu. Govoril je o politiki gospodarjev, ki vnašajo razkol v sindikalne vrste in o republiki, ki kljub temu, da po prvem členu ustave sloni država na delu, doslej še ni ničesar storila, da bi preskrbela delo brezposelnim in ga zagotovila zaposlenim.

Nato je pozdravil kongres senator Tamburin, ki je zagotovil, da bo storil, kar je v njegovi moči za pomoč delavskemu razredu in je poudaril, da je enotnost podlaga za uspeh. V imenu socialistične stranke je pozdravil kongres tov. Boscarol in tov. Poletto v imenu KPI.

Tajnik goriške Delavske zbornice, tov. Trippi je nato podal svoje poročilo o stanju organizacije. Povedal je, da je današnji tretji kongres prav za prav prvi po razkolu sindikalne organizacije. Sedanje stanje organizacije je zelo podobno stanju pod preteklim režimom. Treba je najti pravilna sredstva, da bomo uspešno popravili napake iz preteklosti, ki so privedle do prvega razkola v juliju lanskega leta. Tokrat še niso obstajale organizacije po kategorijah in posameznih pokrajinah. Vse je bilo preveč centralizirano in te napake je delavska organizacija pozneje po razkolu bridko občutila. Delavci takrat niso imeli direktnih stikov s svojo sindikalno organizacijo, zato se tudi precej časa niso znašli v novem položaju in so ostali nekaj časa popolnoma pasivni. To je bil tudi vzrok, da nismo reagirali na ofenzivo gospodarjev v trenutku, ko so oni navalili z vso silo na nas takoj po prvem razkolu. Drugi kongres pa se ni pustil vplivati od vseh teh okoliščin in je takoj ukrenil, da se postavijo sindikalne organizacije posameznih kategorij in krajev, ter da so se ustanovile propagandne organizacije. Prav tako se je na ekonomskem področju odpomoglo skorajšnjemu razpadu.

Govornik je nato poudaril, da dve tretjini delavcev naše pokrajine še ni v naši organizaciji. Najslabše je stanje bolničarskega osebja, in potem kinopodjetij. Najbolje pa stoje električni nameščenci. Vkljub vsem pomanjkljivostim pa je naša organizacija v pokrajini najboljša, ker se delavci nanjo popolnoma zanesejo in obe razkolniški skupini nista dosegli tega, kar je bil njun namen ter je vsak dan bolj očiten njun strankarski značaj.

Prvi pokret v naši pokrajini so organizirali brezposelni pod vodstvom Delavske zbornice. Čeprav ni bil velikega pomena, je vendarle pokazal, da je za dosego naših ciljev potrebna dobra organizacija in enotnost. Sledilo je gibanje kemičnih delavcev, ki so se dolgo in odločno borili. Najbolj važno pa je bilo gibanje kmečkih delavcev, ki so jasno in odločno postavili svoje zahteve. Tudi ta borba je bila dolga in ostra, z policijskimi nastopi in šikanami. Toda kmečki delavci so se dobro odrezali.

V zadnjem času so pokazali velik napredek kovinarji s svojo stavko. S to stavko se je tudi Gorica odločno prebudila in sedaj koraka ob strani drugih pokrajin in ne bo več za njimi zaostajala.

Ob zaključku je govornik poudaril, da je cilj našega dela izboljšanje življenjskih pogojev delavskega razreda, borba brezposelnosti in omogočenja dostojnega življenja upokojencem. Sledila je debata, o kateri bomo poročali v naši prihodnji številki.

Nove mezde za obrtniške nameščence

Zveza obrtnikov v Tržiču je objavila lestvico mezd, ki je stopila v veljavo dne 1. t. m.. Po tej novi razpredelnici bodo prejemali obrtniški nameščenci sledeče plače na uro:

Skupina A 42,80; 38,50; 36,40; 33,55
Skupina B 41,30; 37,25; 35,15; 32,40
Skupina C 39,85; 35,95; 33,90; 31,25
Skupina D 46,10; 42,35; 40,00; 36,90

Pod skupino A spada: železna obrt, lesna obrt, soboslikarji, inštalaterji za elektriko, vodo in plin, krojači in šivilje, tekstilna in čipkarska obrt, fotografi, kamenarji in marmisti; pomorski rokodelci, tapetniki in vulkanizatorji.

Pod skupino B spadajo; steklarji, keramika, razna oblačilna obrt, strojno vezenje.

Pod skupino C spadajo: pralnice, bavarne, likalnice in izdelovalnice žimnic.

Pod skupino D: zlatarji, urarji, grafiki, knjigovezi, optiki, popravljalci radiev in godal, rezbarji in ortopediki.

Za draginjsko doklado veljajo naslednje določbe:

Moški na uro: nad 20 let po 72,25 lir, od 18 do 20 let 68,60 lir, od 16 do 18 let po 54,20 in pod 16 let po 36,10 lir.

Ženske na uro: nad 20 let po 62,90 lir od 18 do 20 let po 50,60 od 16 do 18 po 45,50 in pod 16 let po 36,10.

Glede prejemkov vajencev se lahko obrne vsako podjetje za pojasnila na sedež Zveze obrtnikov. Vsekakor pa so tudi za vajence določeni v glavnem naslednji prejemki: za vajenca, ki je bil sprejet pri 14 letih: prvo polletje po 7 odst. plače in draginjske doklade strokovnega delavca; drugo polletje 15 odst.; drugo leto 25 odst., tretje leto 40 odst. in 4 leto pa 60 odst. zgoraj navedenih prejemkov.

Sporazum za to plačilno lestvico še ni bil podpisan od prizadetih strank, vendar pa obstaja med njimi v tem pogledu popoln sporazum in ga lahko smatramo kot končno veljavnega. Da bi se ne nabrali večji zaostanki priporočamo obrtnikom, da takoj praktično upeljejo nove mezdne določbe.

IZ SLOVENSKE BENEČIJE

Žrtev kopanja v Praprotnem

V nedeljo popoldne takoj po kosilu se je odpravil 14-letni Aldo Visio iz Praprotnega proti Idrijci, da bi se tam osvežil z mrzlo kopeljo. Ko so čez nekaj časa prišli na isto mesto še nekateri drugi kopalci, so ugledali dečka na bregu Idrice, kjer ni kazal več nobenih znakov življenja.

Ker je voda tu precej mrzla in tudi precej globoka, ga je najbrž pri kopanju prijel krč, ker je šel v vodo takoj po obedu in s polnim želodcem. Deroča voda ga je pozneje zopet vrgla na obrežje. Na kraj nesreče so poklicali zdravnika, ki se je zaman trudil, da bi z umetnim dihanjem zopet priklical dečka k življenju.

Opozarjamo starše, naj ne puščajo svojih otrok, da se hodijo kopat sami. Prav ta primer kaže, da deček najbrže ne bi tako tragično končal, ako bi bili v njegovi bližini še drugi kopalci.

Popravilo asfaltiranih cest

Uprava goriške pokrajine je dovolila v zadnjem času potrebne kredite in oddala na javnih dražbah delo za popravilo nekaterih asfaltnih cestišč v naši pokrajini. Med drugim je določenih za popravilo ceste iz Pevme na Oslavje 136 tisoč lir. Pri tej priliki naj pripomnimo, da je zelo potrebna temeljitega popravila ceste, ki gre od Kostnice na Oslavju više zgoraj do Števerjana in bi bilo treba tudi za njeno ureditev najti potrebne kredite.

Za ceste po drugih krajih je bilo določeno: za Tržič - Gradež 2.225.000, Fojan - Ravnopolje 4,500.000. Prav tako je bila razpisana dražba del za asfaltiranje ceste med Krminom in Marjanom s predvidenim stroškom okrog 18.000.000 lir.

Ter

Resnica je prišla na dan

Po več kot štirih letih čakanja in negotovosti je končno prišla v našo vas vest o smrti domačina vojaka Butula Marija. Poročilo obrambnega ministrstva pravi, da je Butula podlegel trpljenju v nemškem taborišču Dortmundu že 10. aprila 1945. Marij Butula je bil znan med domačini kot moralno in politično zaveden mož, ki se je vedno boril za svobodo in pravico in ga bodo vaščani kot takega pogrešali ter ohranili v dobrem spominu.

Krajevni demokristjani so često namigavali in hoteli o tem prepričati tudi druge, da je Butula prišel v ujetništvo sovjetske armade in da je pozneje umrl v Sibiriji na posledicah mučenja. S tem uradnim poročilom, ki ima za podlago točne uradne podatke, pa se je tudi ta zlobna zgradba domačih demokristjanov žalostno podrla.

Širite in čitajte Primorski dnevnik!

Ahten

Z vrelo vodo se je oparil

Pred nekaj dnevi so pripeljali v videmsko bolnišnico 10-letnega Pojana Frančka iz Ahtna. Deček se je doma tako nerodno sukal okrog ognjišča, da je padel v kotel vrele vode, katerega je njegova mati v tistem hipu odstavila od ognja. Pri tem je dobil opekline druge stopnje po hrbtu in trebuhu tako, da se bo moral zdraviti v bolnici najmanj mesec dni, ako ne bodo nastopile še kakšne komplikacije.

Slike O. Župančiča

Zveza slovenskih prosvetnih društev v Gorici ima na razpolago nekaj slik našega velikega pesnika Otona Župančiča. Slike so v bakrotisku in v istem formatu kot Prešernove. Vabimo posameznike in društva, da si nabavijo vsaj po eno teh slik, da jim bo v okras njihovih prostorov. Dobijo se na sedežu zveze v ul. Sv. Antona št. 1, I. Cena posamezni sliki 40 lir.

KINO

VERDI. 15: «Na kitajskih morjih», J. Harlow in C. Gable.
VITTORIA. 15: «Odpadniki», E. Stewans.
CENTRALE. 15: «Teksas», C. Ford.
MODERNO. 15: «Oviran prehod», D. Lamour.
EDEN. 15: «Džungla v plamenih».
ODEON. 15: «Družina Sullivan».

PLANINSKA KOČA «CORSI» POD VISEM (2666 M), KI SE DVIGA V OZADJU NA DESNO. VIS JE BIL CILJ NEDELJSKEGA IZLETA GORIŠKIH PLANINCEV.

ŠTEFA SE VRAČA

FRANCE BEVK

Tisto noč tudi žena ni spala, imela sta dolg, šepetajoč, strasten razgovor. Tina se je čudila, ugovarjala, grozila, vila roke, vzdihovala in točila solze. Toda Stefa je bil kot kamen, trd in neizprosen. Naj ostane, če hoče, je dejal, a on pojde... Saj tudi ostane, je rekla, tega bi tako ne prenesla... Tisti dan pa se je z njim vred ukradla iz hiše, ko hčere in žena ni bilo doma, da jima ni bilo treba odgovarjati. In zdaj se je tudi proti domu. Vsak z drugimi občutki. Stefa je čutil, da se je Tina le na videz vdala, da se mu je zdelo, da ima še svojo molitvijo nekaj za brezno...

Stefa je napeto zastrmel v breg nad cesto. Rahel, komaj zaznaven nasmeh mu je spreletel lica. Prikazala se je na pol podrta hiša brez strehe. Nato lesna skupina drevja z golimi, metlastimi vejami. Slednjič klanec, ki se je odkril v borni luči zopet utonil v temi.

«Hejt» je zaklical vozniku. «Tu ustavite! Slišite? Midva sva dospela.»

Voznik je potegnil za vajeti. «?» se je začudil. «Mislil sem, da vaju zapeljem v vas».

«Ne, hvala! Tu, po klancu, nama je bližje».

«Kakor hočeta».

Kmet je stokaje stopil z voza. Njegova velika senca se je počasno prelomila čez cesto.

Lojtrnik je odčajžil dalje, njegova medla luč je utonila za ovinkom. Štefa in Tina sta kakor izgubljena sredi noči še vedno stala ob cesti. Vsa trda od hladu in neudobnega sedenja sta bila opotekla pri prvem koraku. Čakala sta, da jima kri zaleze ni bilo doma, da jima ni bi-veje. Zakroži po žilah. Tina se je tiziral nekam čez cesto proti ...ečnimi občutki. Štefa je čutil, ...ja je rekel, da ima še svojo molitvijo nekaj za brezno...

*Št

naším ženam

Njih oznaka je šovinistični bes

Zadnje, kar se je dogodilo v otroškem vrtcu v Vicolo Ospedale Militare je samo eno v vrsti dejanj, s katerimi so se v teku dobrega leta proslavili tržaški kominformisti pod zastavo tako imenovanega «čistega internacionalizma».

Ne bo odveč, če se ustavimo pri posameznih obdobjih njihovega udejstvovanja, katerega so se lotili s tako vnemo zaradi svoje «dobrohotnosti» do jugoslovanskega ljudstva, zaradi «krepitve» demokratičnega gibanja in «obrambe» slovenske kulture na tržaških tleh.

Kako je z vsemi temi stvarmi in kaj je mišljeno pod «dobrohotnostjo, krepitvijo in obrambo», pa nam povedo dejanja. Začelo se je z blatenjem Jugoslavije in cone B in ter s pozivom jugoslovanskim narodom, naj gredo v gozdove, da vržejo ljudsko oblast, ki so si jo priborili. Toda v resnici je tiščala za vso tisto komedijo dobro pripravljena akcija, ki naj pomaga tudi v ženski organizaciji zabrisati vsak spomin na «vergognoso passato», ko je bila samo «un'organizzazione di facchinaggio», zato ker je stala na stališču brezkompromisne protifašistične in protiimperialistične borbe ter je njena načela dosledno izvajala. S premišljenim in dolgo poprej pretehtanim udarcem so jo hoteli preusmeriti, za kar je bilo treba odstraniti vse, kar bi v preusmerjenju zaviralo pot. Resolucija pa je samo odprla zavore, da so nekateri ljudje lahko bruhnili na dan s tem, kar so zadrževali v sebi in jim na neki način ni bilo treba več hinavčiti.

Konkretno je pomenila resolucija na jugoslovansko ljudstvo, naj ne izpopolnjuje svoje tehnike, naj ne gradi svoje industrije, naj ne dviguje svoje dežele iz zaostalosti, skratka naj ne gradi socializma, temveč naj ostane Jugoslavija še nadalje izvor surovin za druge države, ki naj se z njimi po mili volji okoriščajo na njen račun. Za nas Tržačane pa je pomenila resolucija in ves hrup, ki so ga kominformisti napravili okoli nje, le ustvarjanje ugodnih tal za priključitev Trsta k Italiji, v stvari za ponovitev zla, ki nas je dušilo pet in dvajset let.

Naravno je, da so se z osvobodilno borbo in borbo proti imperializmu prepojene žene tega zavedle in da so pomagale še drugim spoznavati ti dve nakani. «Prijateljem» jugoslovanskega ljudstva in «nositeljem» «čistega internacionalizma» se je pričela snemati raz obraz krinka, ki so si jo nadeli, da bi zakrili svoje pravo lice.

Tudi me žene smo imele neštetokrat priliko spoznavati in videti, kako se je manifestiral kominformistični internacionalizem. Najzvestejše kominformistične pristašice so se v Škednju same ali pa z nahujskanjem drugih, nevednih, tako daleč spozabile, da so s pljuvanjem in zmerjanjem za vselej proslavile svoje ime. Ko je šlo za otroško božičnico, so pozabile nekaj nad dve sto potrebnih otrok in to samo zaradi tega, ker jim ni šlo v račun, da bi jih obdarovale, pa čeprav so bili vmes kričeči primeri. Toda ti pri njih niso ničesar pomenili, ker je bila odločilnega pomena le pripadnost staršev, po kateri so ocenjevale potrebo. V volivni borbi ni bil doslednji internacionalizem nobena ovira, da ne bi bili skupaj z reakcijo nastopali proti pristašem Ljudske fronte.

Saj je vsako sredstvo dobro, samo da se z njim doseže cilj, ki je tako jasen, da bi ga še slepec lahko otipal.

In končno organiziran nastop proti slovenskemu otroškemu vrtcu, pod pretvezo, da se rabi prostor za pionirje. Naše matere se še spominjajo, kako je fašizem segal po slovenskih otroških vrtcih. Tudi danes borba zanje še ni končana, ker ZVU mnoge med njimi noče priznati z izgovorom, da ne odgovarjajo prostori. Namesto da bi jih tisti, ki se trkajo na prsa s svojim čistim internacionalizmom, v njihovih opravičenih zahtevah podprli, ravnajo dejansko tako, kot so ravnali fašisti. To je kominformizem na tržaških tleh in taka je stopnja, na katero je zdrknil.

Kam pelje, ni težko uganiti več in tudi ne, kaj se z njim poraja. Nekdanje šovinistične strasti dajejo znova duška svojemu besu do vsega, kar je slovensko, z njimi pa prihaja novi fašizem, ki grozi upropastiti vse, kar nosi pečat napredka.

To so mali primeri, vzeti iz celotne kominformistične slike. Žalostna je, toda resnična. Ker ima za ozadje laž in obrekovanje, tudi drugačna biti ne more.

Venko Markovski

HAJDUŠKA LJUBA

Zbogom mi, ljuba, jelen-Jelenka,
jutri odrinem v goro pred zoro,
ljuba, ne morem črn tu črneti,
v moški mladosti rob robovati.

Če sem ti, ljuba, grešek zagrešil,
ne nizaj, ojme, klevet prekletih,
mlada v mladosti ne veni po meni,
glej, da si najdeš podobno podobo.

Živo vse, ljuba, je puško zgrabilo,
staro in mlado nož je prijelo,
mrtvi ne bomo v zemlji mrtveli,
v robstvu sramotno ne živi živeli.

Bujni junaki so blisnili v gori,
za narod, glej, so stisnili nože,
na rami nosijo glavo najpravo,
in v prsih srce je planilo v plamen.

Sredi njih bom, jelen-Jelenka,
polnil oči v mladosti z radostjo,
srce topil bom moško junaško,
nosil bom, ojda, puško hajduško.

«Nič ne govori, ogenj pereči,
ako greš ti, grem jaz s tabo,
v boju ne bom ti, ljubi, v sramoto,
v dobi junaški sem se rodila.

Mene se krogla sovražna ne prime,
iskreča očesa smrt mi ne plaši,
dvoje src bije mi v vžaljenih prsih,
eno za narod, drugo za tebe!»

Poslovenil OTON ŽUPANČIČ

Revščina ni sramota, vendar

jo je včasih težko vsakemu razgaliti. Ne bomo zato pisali, v kateri tržaški ulici in hišni številki je dom, ki ga vidite na sliki. Ker je v Trstu mnogo takih domov, je to tudi brez vsakega pomena.

Štiri stene objemajo prostor v tesnem kvadratu. V njem je kuhinja in spalnica, v kateri se ogiblje drug drugemu šest ljudi — mati in oče ter štirje šoli odrasli otroci. Oba sta skrbna in delavna. On po svojem poslu pokrpa doma še kakšne čevlje, da prihrani kako liro. Ona jih obrača na vse strani in desetkrat premisli, predno jih izda, samo da bi se pretokli dalje. Pospravlja, snaži, ali vse ne zmoreš, kaj v taki tesnosti. Ni luči, ni vode in vlaga veje od vsepovsod in zraka primanjkuje.

Pred dvema letoma jim je mestna občina nakazala drugo stanovanje, toda najemnina je bila previsoka in morali bi jo plačati tri mesece v naprej. Sedem in dvajset tisoč lir je zneslo. Ker jih niso imeli in ker tudi ni kazalo, da bi jih mogli v dogledem času izplačati, če bi jim jih bili kje sposodili, so morali ostati, kjer so bili.

«Trije naši bodo v kolonijah, je rekla ona. «Dva sta odšla s prvo skupino, eden pojde z drugo. Zdravnik je odredil, da otroka zaradi šibkosti še nadaljujeta zunaj. Ubogi moji otroci, vsi poleti imajo malo sonca in zraka». «Da tam jim je lepo, je rekel on sklonjen nad svojim domačim čevljarskim orodjem. «Naj se ustijo kominformisti kolikor hočejo, mi vemo, kaj se v Jugoslaviji ustvarja za delavca in kako delavec tam živi. Z ženo sva srečna, da so tudi letos v Sloveniji kolonije in se bodo naši otroci čez zimo laže prehranili v tej zatohlosti». «Bolj pač so, bolj ubogljivi, ko se vrnejo, je dodala ona. «Naučijo se tega vedenja. Tam dobijo to, jim sama zaradi okoliščin ne morem dati. Vselej ko se vrnejo, sem vesela njihove sprememba in blagrujem deželo, kjer se toliko stori tudi za naše otroke.

TRGOVINA
TREVISAN
Ulica Vasari 10

Prekrasni modeli
Ženski in moški čevlji
Oglejte si zalogo

Makedonka za svobodo in neodvisnost

Makedonsko ljudstvo je v teh dneh praznovalo svoji največji praznik petletnico republike in obenem z njo spomin na Ilindenski upor. Ne moremo mimo teh dveh velikih dogodkov, ne da bi se ozrli na makedonsko ženo, ki jih je spremljala in jih spremlja s svojim hrepenjem, s svojim delom in s svojim zanosom.

Turško suženjstvo, v katero je bila pahnjena za cela stoletja njena domovina, je tudi ona globoko čutila. Zarezalo se je v njeno življenje. Zapiralo je njenim otrokom pot do prosvete. Uklepalo jih je v verige, s katerimi so jih hoteli prikleniti v temo neznanja, da bi se ne zavedli svojega in narodnega trpljenja. Ona pa jih je hrabrila. Iz roda v rod je čuvala ustno izročilo, ki je govorilo o zlatih dneh svobode. Enako polne hrepenenja po svobodi in želje po zmagi pravice so bile besede, ki jih je govorila sinu, ko se je odpravljal v planine.

Borba za osvoboditev Makedonije izpod jarma turškega carstva je trajala dolgo. Na Ilinden je prekipela do vrhunca, toda bila je zaradi pohlepa bolgarske buržoazije in zaradi izdajstva makedonske nad lastnim narodom nasilno pretrgana. Makedonka je začutila v srcu britkost poraza. Porajala pa je v njem še močnejše hrepenenje po svobodi. Se odločneje je vzgajala zanjo sinove in hčere in tudi sebe samo. Toda resnično svobodo jim ni prinesla ne balkanska ne prva svetovna vojna. Makedonija je predstavljala samo plen, ki so si ga njeni sosedje razdelili med seboj.

Prava svoboda je zasijala na makedonskem svodu šele 1945. leta. Prva partizanska puška, ki je zapela v Prilepu, kjer je živel legendarni junak Kraljevič Marko, je krčila pot. Zdaj je tudi makedonska žena prijela zanjo in šla s tovariši v planine. Če iz tega ali onega razloga ni mogla v gore, se je na terenu predala vsa delu za osvoboditev. Zaupala je v ljudi, ki so vodili osvobodilni boj ter na poziv KPJ pripravili zanj makedonsko ljudstvo. Niso si pustili prišepetavati s strani bolgarskih voditeljev delavskega gibanja, da še ni prišel čas za to. Ura je bila in makedonsko ljudstvo jo je slišalo. Njenim udarcem je hotela makedonska žena prisluhniti z vso svojo bitnostjo.

Največja in tista, ki vključuje vse druge, je izgradnja socializma. Z drugo besedo je to popolna odprava zaostalosti, pretrganje z vsem, kar je bilo v preteklosti temnega in težkega, industrializacija in elektrifikacija Makedonije, s pomočjo katere bodo ogromna bogastva makedonske zemlje postala pristopna makedonskemu ljudstvu.

Prav te naloge so se makedonske žene lotile s polnim razumevanjem. Takoj po osvoboditvi so se pričele vključevati v proizvodnjo, da se s svojim delom približajo prihodnosti, katero hočejo tudi same okušati. Najprej so začele prihajati v tovarne in podjetja. Pozneje, ko se je začel postavljati problem kmečkih obdelovalnih zadrug, so se začele vključevati v zadruge. O njihovi vrednosti znajo zelo veliko povedati Lazaropoljke. Strehe domače hiše, ki so krile poprej njihovo ječanje za možem in sinom, ki sta odšla v svet, ker doma ni bilo kruha za vse, odmevajo zdaj v vriskih veselega srca. Nikoli več ne bo nikogar objokovalo, ker nikoli več ne bo noben Lazaropoljec odšel za kruhom v tujino. Odkar imajo zadrugo, ga je za vse na pretek. Zadrugo pa imajo pet let, toliko let, kolikor let obstaja makedonska republika, in jo imajo zato, ker je Jugoslavija dežela, v kateri se gradi socializem. Ogromno znanje in izkušnje, ki so jih Lazaropoljke v petih letih pridobile, rade predajajo drugim. Slednja makedonska vas mora postati tako napredna in bogata, kot je postalo Lazaropolje, slednja mora zaživeti zadružno življenje.

Tu ima organizacija AFZ obe roki polni dela, ker se mora boriti pri ženah iz makedonskih manjšin z najrazličnejšimi v veri zakoreninjenimi predsodki, katere je treba premostiti, da se dvignejo tudi one na kulturno raven makedonskih žena in z njimi vred na kulturno raven žena vseh ostalih jugoslovanskih narodov.

To delo je silno težko in zahteva mnogo truda. Turška dediščina je žalostna. Verski predpisi niso dopuščali muslimanskemu dekletcu, da bi sploh kdaj posečalo šolo. V šolo so hodili samo dečki. Deklice so smele le v verske šole, kjer so se učile nekaj arabščine. Še na pol dorasle so jih starši po svoji volji zaročili in spravili odkupnino, ki so jo dobili zanje v obliki določene vsote denarja. Preko glave so jim dali feredžo. Ko jo dopolnila nevesta 14—15 let, je prišel ženin po njo. Vrata njegove hiše so se skoraj vselej za njo zaprla, saj je smela zdoma na vas le po najnujnejših opravilih.

V okviru ženske organizacije prihaja zdaj prosveta tudi med muslimanske žene, med Turkinje in Siptarke. Po šolah se organizirajo analfabetski in hralni krožki ter so njih že dosegli zelo lepe uspehe. Izdajajo že žensko revijo v turškem in šiptarskem jeziku, ki naj pospeši pri njih prosveto. Kjer je delo težje, ker hočejo stari uveljaviti še vedno nad mladino in ji ne pustijo, da bi se razmahnila v novem času, se AFZ poslužuje drugih prijemov. Analfabetizem se odpravlja pri tako imenovanih sedelkah v domačem in sorodniškem krogu. V obdelovalnih zadrugah se formirajo posebne ženske skupine, ki vršijo skupno delo, kot je obiranje tobaka in slično. Take skupine imajo zelo rade, ker jih trgajo iz enoličnosti njihovega življenja. Čim premagajo odpor pri domačih in se vključijo v delo, najdejo v sebi dovolj moči za izkoreninjenje verskih predsodkov, ki jim branijo, da bi z polnimi pljuči zadihale stvarnost. Ko se to zgodi, odložijo feredžo in zar.

Makedonska žena lahko za petletnico republike z ponosom gleda na svoj doprinos. In v veliko pomoč, ki jo daje pri ostvarjanju načela popolne enakopravnosti narodov. Deklaracije same niso poroštvo zanjo, marveč delo. In tega je toliko, da se mu nikoli ne boš mogel dovolj začuditi. Toda ni jim težko, ker delajo za svojo svobodo in neodvisnost. Ob njej se bodo nekoč ogrevale tudi žene iz Egejske in Pirinske Makedonije, katerim danes ni še dano.

MARA SAMSA

V kolonije!

DRUGA SKUPINA TRŽAŠKIH OTROK ODHAJA V KOLONIJE V SLOVENIJO.

Dr. GAETA
ZOBOZDRAVNIK
Izdeluje proteze v jeklu, zlatu, kavčuku in plastiki. Največja garancija. Sprejema od 10 do 12 in od 15 do 19. (Govori slovenski)
TRST, UL. TORREBIANCA št. 43.
VOGAL UL. CARDUCCI

Mizarji kmetovalci podjetniki! *Deske smrekove, macesnove in trdih lesov, trame, vezane plošče, furnir, parkete in drva nudi najugodneje*
CALEA TRST Viale Sonnino 24 Tel. 04419

Kmetovalci, pomnite!
KMETIJSKA NABAVNA in PRODAJNA ZADRUGA z o. j. v TRSTU
Urad in skladišče: ULICA U. FOSCOLO št. 1 — TEL. 94-386.
Prodajalna v TRSTU: UL. S. MERCADANTE 4 — TEL. 88-19.
Prodajalna v MILJAH: ULICA G. MAZZINI 1.
To je gospodarska ustanova kmetov domačinov, zato kupujte pri njej vse svoje kmetijske potrebščine
CENE UGODNE BLAGO PRVOVRSTNO

V teh vročih dneh Vas vabi na PRIJETEN OBISK svetovno znano
KOPALIŠČE PORTOROŽ
polno zelenja in cvetja, kjer boste v novo urejenih hotelih «CENTRAL», «HELIOS» in «PIRAN» dobili prvovrstno postrežbo po ugodnih cenah.
Na razpolago so raznovrstne panoge športa; preskrbljeno je tudi ZA ZABAVO S KONCERTI IN PLESOM.
Vsa potrebna pojasnila dobite pri potovalnem uradu «ADRIA TURIST» v PORTOROŽU, telefon št. 12. — V TRSTU dobite vsa pojasnila pri potovalnem uradu «ADRIA-EXPRESS», ulica F. Severo 5-b, telefon št. 29-243.

PROMETNE ZVEZE
Razen rednih prometnih zvez obratuje sledeča linija:

ODHODI IZ Kopra:	Izole:	Strunjana:	PRIHOD V Portorož:			
8.30	8.45	9.00	9.15	13.45	15.45	18.15
13.00	13.15	13.30				
15.00	15.15	15.30				
17.30	17.45	18.00				

ODHODI IZ Portoroža:	Strunjana:	Izole:	PRIHOD V Koper:			
6.15	6.30	6.45	7.00	10.15	14.45	17.15
9.30	9.45	10.00				
14.00	14.15	14.30				
16.30	16.45	17.00				

Odhodi iz Kopra so v zvezi s prihodom ladje iz Trsta.
Odhodi iz Portoroža imajo zvezo z ladjo za Trst.

Kopališče Sv. Nikolaj
Najlepše in najbolj upoštevano obmorsko kopališče Gornjega Jadrana. — Kopanje, obala za sončenje, igre, restavracija, bar, bije, koncerti, ples. — Novost weekend hišice z dvema in tremi posteljami. Informacije pri upravi kopališča. — Prodaja voznih listkov, vstopnic za kopališče, najem weekend hišic in informacije pri potovalnem uradu «ADRIA - EXPRESS» TRST, ULICA F. SEVERO 5-b, TELEF 29.243. — Ves mesec julij in avgust bo igral izbran orkester vsak popoldan in zvečer.

Odhod parnikov in motorne jadrnice izpred pomola ribarnice

NEDELJSKI VOZNI RED: Iz Trsta:	Iz Sv. Nikolaja:	VOZNI RED OB DELAVNIKIH: Iz Trsta:	Iz Sv. Nikolaja:
7.30*	9.15	8.15*	12.30*
8.15	10.15	10.00*	15.00*
9.15	11.45	11.00*	17.45*
10.15*	12.30*	12.05*	19.45*
10.45	17.30	14.00*	
11.50*	18.30*	15.00*	
13.15	19.15		
13.45	20.00		
14.30*	21.15		
	21.30*		

Ob lepem vremenu bo parnik «VIDA» (nosilnost 600 oseb) vsako nedeljo napravil eno izredno vožnjo v Sv. Nikolaj z odhodom iz Trsta ob 14.45. Da bi se izognili gneči se bo ta parnik vračal iz Sv. Nikolaja ob 19.45.

Cene za tja in nazaj in vstop v kopališče:
OB NEDELJAH IN PRAZNIKIH: odrasli 200 L, otroci 130 L
OB DELAVNIKIH s parniki: odrasli 200 L, otroci 130 L
Z motorno jadrnico «Levante»: odrasli 170 L, otroci 120 L

Gornji vozni red velja v celoti ob lepem vremenu, dočim tisti urnik označen z zvezdico ob vsakem vremenu.

Redna avtobusna proga TRST Sv. NIKOLAJ TRST
ODHODI V TRSTU Z AVTOBUSNE POSTAJE:
OB NEDELJAH: iz Trsta: 8.00, 10.00, 13.30, 13.45; iz Sv. Nikolaja: 12.25, 12.30, 19.00, 22.40.
OB DELAVNIKIH: iz Trsta: 8.30, 10.00, 13.45; iz Sv. Nikolaja: 12.25, 13.00, 22.40.
Cena tja in nazaj (vstopnina v kopališče ni vračunana) odrasli L. 180, otroci L. 120

Angelo Vivante - JADRANSKI IREDENTIZEM

Dvig slovanskih srednjih slojev

68

S tem nočemo reči, da bi avstrijska država dajala v enakih pogojih normalno prednost Italijanom. Ugotoviti hočemo samo, da se država nahaja pred činitelji, ki so neodvisni od nje in docela spontani. Da se preverimo o tej spontanosti, zadostuje, ako pomislimo, da so pod pritiskom teh činiteljev tudi do Slovanov najbolj sovražno razpoložene ustanove in da so tako prisiljene prispevati k njihovemu napredku. Naj navedem nekaj primerov. Tržaška plinarna, ki je danes v občinski upravi, je imela pred kakimi dvajsetimi leti v veliki večini slovenske nameščence in je še danes približno tretjina njenih nameščencev Slovencev, ki veljajo za odlične delavce. Tramvajska družba, ki jo vodijo italijanski nacionalisti, ima od približno 250 nameščencev okoli 100 Slovencev. Zelo pogosto se dogaja, da italijanska podjetja iz dobičkarskih razlogov sprejemajo raje Slovence kakor Italijane. Tudi pri konkuriranju za višje državne službe škoduje Italijanom njihov odpor proti temu, da bi se naučili slovenščine ali hrvaščine (ki ju smatrajo za jezik hlapcev). V mnogih krogih pa je sploh opaziti pri Italijanih težnjo, da bi se ogibali državnim službam, čeprav se potem pritožujejo, češ da jih država zapostavlja.

Tudi avstrijskemu centralizmu je torej treba priznati olajševalne okoliščine. Priznati je treba, da je tako imenovana «importazione slava» (importiranje Slovanov) dejansko le dandanašnji običajen demografski pojav, vseljevanja kmečkega prebivalstva v mesto. Z dviganjem slovanskih srednjih slojev, njihovim gospodarskim utrjevanjem in iz tega izvirajočim odporom proti asimilaciji ta pojav naravno povzroča v narodnostno tako pomešanem ozemlju, kakor je Julijska krajina, narodnostni konflikt med Italijani in Slovani.

Iz tega nočemo nikakor sklepati, da so činitelji tega konflikta izključno gospodarski, kajti tako sklepanje bi po drugi poti vodilo v ravno tako preproščino, kakršno kažejo v svoji miselnosti italijanski nacionalisti. V tem konfliktu se z izrazito materialnimi momenti mešajo v medsebojnem vplivu tudi drugi idejni činitelji. Objektivna psihologija bi našla v tržaškem miljeju široko polje raziskovanja o nenehnem medsebojnem nasprotovanju in reagiranju med vrednostnimi (idealnimi) in realnimi sodbami. Tako n. pr. vznikne iz strukture julijskega slovanstva, ki ga v glavnem že vedno sestavljajo kmetje ali nekvalificirani delavci, ki so se komaj vselili v mesto, ideološki činitelj, ki morda prevladuje nad vsemi drugimi v mestnih središčih, kjer je narodni konflikt ostrejši. Ta činitelj se kaže v prostornem nesoglasju med mestom in deželo, v preziru, ki ga meščan čuti do kmeta, ki govori po večini trd, njemu neznan jezik, jezik truda in bede. Ta činitelj je tudi edini, ki združi in zbližuje različne razrede, kajti izven njega vsak družabni sloj prinaša v narodnostni konflikt svojo posebno miselnost in zavzame v njem svoj lastni položaj, bodisi da ta konflikt poostruje, mu podlega, ga izkorišča itd.

Na čelu narodnostne borbe v Julijski krajini stoje na obeh straneh srednji sloji, predvsem razumništvo, in sicer: advokati, učitelji, študenti, duhovniki (le ti predvsem pri Slovanih), uradniki itd. Že prej sem mimogrede omenil, da italijanski srednji sloj zadeva ob slovansko prebujanje povsod. Italijani Julijske krajine namreč nimajo niti niso nikdar imeli, kakor imajo to tirolski Italijani, štajerski in koroški Nemci, Slovenci na Kranjskem, razen nekega pasu spodnje Furlanije, narodno strnjenega ozemlja, kjer bi lahko brez ovir razvili svoje narodne energije. Kljub temu pa so se te energije do nedavnega naposled vendarle uveljavljale skoraj povsod, posebno v svobodnih poklicih, po službah, v trgovini, saj so imeli proti sebi edinole onemogle germanizatorske poskuse avstrijske države. Danes pa ni več tako. Danes zaradi prebujanja slovanske narodne zavesti italijanski ali poitalijančeni advokat, učitelj, uradnik, trgovec vidi, kako po vsej Julijski krajini vstaja proti njemu tekmec, ki ostane iz zavednosti, včasih pa tudi iz interesa (in to bo jutri pogosteje nego danes) Slovan.

Zato je lahko razumeti, koliko zagrenjenosti povzroča ta nesrečna topografija v narodnostnem konfliktu v Julijski krajini. Lahko je razumeti, kako italijanski izobraženec, ki je odtrgan od svojega narodnega telesa in nekako ohromel v svojem prizadevanju po ugledu in slavi še trpkeje občuti spomin italijanske klasične preteklosti in domotožno težnjo po združitvi z Italijo. Prav tako se iz manj idealnih razlogov slabo počuti tudi italijanski uradnik, ker se boji, da bo v tekmi za službo imel prednost pred njim njegov slovenski tekmec. V prvem primeru je separatistično mišljenje tisto, ki vzpodbuja k narodnostni borbi, v drugem pa je lahko separatistična miselnost lahko celo v sporu z nacionalno. Toda v obeh primerih je odnos do druge narodnosti, to je slovanske, isti. *(Nadaljevanje sledi)*

UREDNIŠTVO: ULICA MONTECCHI štev. 6, III. nad. — Telefon štev. 93-808. — UPRAVA: ULICA R. MANNA st. 29 — Telefonska številka 83-51. OGLASI: od 8.30-12 in od 15-18, tel. 83-51. Cene oglasov: Za vsak mm višine v širini 1 stolpca: trgovski 40, finančno-upravni 60, osmrtnice 70 lir. Odg. urednik STANISLAV RENKO. — Tiska Tržaški tiskarski zavod. — Podruž.: Gorica, Svetogorska ul. 42, Tel. 749 - Koper, ul. Battisti 30/a, Tel. 70.

NAROČNINA: Cona A: mesečna 260, četrtletna 750, polletna 1400, celoletna 2600 lir; Cona B in FLRJ: 55, 165, 330, 650 din. Poštni tekoči račun za STO-ZVU: Založništvo tržaškega tiska, Trst 11.5374. — Za Jugoslavijo: Agencija demokratičnega mozemskega tiska — Ljubljana, tekoči račun pri Komunalni banki v Ljubljani 6-1-90603-7. — Izdaja ZALOŽNIŠTVO TRŽAŠKEGA TISKA D. Z O. Z. — TRST.